

zákon č. 141/1950 Sb. (účinnost 1.1. 1951)

OBČANSKÝ ZÁKONÍK

ze dne 25. října 1950

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

ČÁST PRVÁ

ÚVODNÍ USTANOVENÍ

§ 1

Základem občanských práv je ústavou zaručený společenský řád lidově demokratické republiky a její socialistická výstavba.

§ 2

Občanská práva jsou chráněna zákonem.

§ 3

Nikdo nesmí zneužívat občanských práv ke škodě celku.

ČÁST DRUHÁ

OBEČNÁ USTANOVENÍ

HLAVA PRVÁ

OSOBY

Osoby fyzické

Způsobilost k právům a povinnostem

§ 4

Způsobilost člověka mít v mezích právního řádu práva a povinnosti vzniká narozením a zaniká smrtí.

§ 5

(1) Dítě, které je počato, posuzuje se, pokud jde o jeho práva, jako by se již bylo narodilo, narodí-li se pak živé.

(2) Jsou-li pochyby, zda-li se dítě narodilo živé či mrtvé, má se za to, že se narodilo živé.

§ 6

Jsou-li pochyby, kdo z několika lidí zemřel dříve, má se za to, že všichni zemřeli současně.

Prohlášení za mrtvého

§ 7

(1) Nezvěstný může být na návrh prokurátora nebo každého, kdo má na tom právní zájem, prohlášen soudem za mrtvého, jestliže uplynulo pět let od konce roku, v kterém podle poslední zprávy ještě žil, anebo pohřešuje-li se v souvislosti se zvláště nebezpečnou událostí, jestliže od ní uplynul alespoň rok.

(2) Prohlásí-li soud někoho za mrtvého, určí den, který se považuje za den smrti. Není-li možno zjistit den, kterého nezvěstný pravděpodobně zemřel nebo který pravděpodobně nepřežil, určí soud za den smrti poslední den uvedené doby pětileté nebo roční.

§ 8

(1) Bude-li za mrtvého prohlášen manžel, zaniká jeho manželství dnem, kdy rozhodnutí o prohlášení za mrtvého nabude právní moci. Při počítání času, který je rozhodující pro zjištění otcovství, má se však za to, že manželství zaniklo dnem, který byl v rozhodnutí o prohlášení za mrtvého určen jako den smrti.

(2) Bude-li prohlášení za mrtvého zrušeno, neobnoví se manželství zaniklé, jestliže mezitím manžel osoby prohlášené za mrtvou uzavřel manželství nové.

Způsobilost k právním úkonům

§ 9

Způsobilost vlastními úkony nabývat práv a zavazovat se (svéprávnost) vzniká v plném rozsahu dosažením zletilosti.

§ 10

(1) Zletilosti se dosahuje dovršením osmnáctého roku.

(2) Nezletilec se stane zletilým také uzavřením manželství; zletilosti nepozbude ani zánikem manželství, ani bude-li manželství prohlášeno za neplatné.

§ 11

Kdo je mladší než šest let, je k právním úkonům naprosto nezpůsobilý; za něj jedná jeho zákonný zástupce.

§ 12

(1) Kdo dovršil šestý rok, je sám způsobilý jen k právním úkonům, které jsou výhradně k jeho prospěchu, a k uzavírání smluv, při nichž se plní hned při jejich uzavření a které jsou přiměřené jeho věku.

(2) Kdo dovršil patnáctý rok, je sám způsobilý také k uzavírání smluv pracovních a k nakládání s odměnou za vlastní práci.

§ 13

(1) Kdo je zcela zbaven svéprávnosti anebo pro duševní poruchu není vůbec schopen obstarat si své věci sám, je k právním úkonům naprosto nezpůsobilý; za něj jedná jeho zákonný zástupce.

(2) Kdo je zbaven svéprávnosti jen částečně a nebo není pro duševní poruch schopen obstarat si sám své věci náležitě, je co do způsobilosti k právním úkonům roven tomu, kdo dovršil patnáctý rok.

§ 14

Pokud nejde o právní úkony, k nimž jsou osoby uvedené v předchozích ustanoveních samy způsobilé, jednájí za nezletilce mladší než patnáct let jejich zákonní zástupci; nezletilci, kteří dovršili patnáctý rok, jakož i ti, kteří jsou zbaveni svéprávnosti jen částečně, jednájí s přivolením svých zákonných zástupců.

Zbavení svéprávnosti

§ 15

Svéprávnosti může být soudem zcela zbaven, kdo je starší než šest let a není vůbec schopen sám si své věci obstarávat pro duševní poruchu, která není jen přechodná.

§ 16

Svéprávnosti může být soudem částečně zbaven, kdo je zletilý a není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, nebo pro navyklé nadměrné požívání alkoholických nápojů anebo omamných prostředků nebo jedů schopen obstarávat si sám své věci náležitě.

§ 17

Příbuzenství, švagrovství a osoby blízké

(1) Stupně příbuzenství mezi dvěma lidmi určují se podle počtu zrození, jimiž v pokolení přímém jeden pochází od druhého a v pokolení pobočném oba od svého nejbližšího společného předka. V jakém pokolení a v kterém stupni je někdo spřízněn s manželem jedním, v takovém pokolení a v tom stupni je sešvagřen s manželem druhým.

(2) Osobami někomu blízkými jsou jeho manžel, osoby, které jsou s ním nebo s jeho manželem příbuzné buď v pokolení přímém anebo v pokolení pobočném až do bratrance (sestřenice) včetně, a jiné osoby, které s ním žijí ve společné domácnosti jako členové rodiny; poměru příbuzenskému se rovná poměr založený osvojením.

Osoby právnické

§ 18

(1) Způsobilost k právům a povinnostem mohou mít i osoby rozdílné od osob fyzických - osoby právnické.

(2) K vzniku právnické osoby, která nebude zřízena přímo zákonem je třeba, aby byla zřízena orgánem k tomu příslušným anebo s jeho přivolením.

§ 19

(1) Právnické osoby mají svůj vlastní název.

(2) Jejich právní poměry jsou upraveny právními předpisy nebo stanovami, které také určují, kdo jménem právnické osoby jedná.

§ 20

Pokud má právnická osoba členy, neodpovídají členové za její závazky, ledaže zvláštní předpisy stanoví jinak.

§ 21

Právnickým osobám socialistickým, zejména dobrovolným organizacím vytvářeným lidem a národním nebo komunálním podnikům, přísluší zvláštní ochrana.

§ 22

Ochrana jména

Je-li někdo zkrácen ve svých právech tím, že někdo jiný neprávem užívá jeho jména, příjmení, názvu nebo krycího jména, může se domáhat, aby od toho bylo upuštěno.

HLAVA DRUHÁ

VĚCI A PRÁVA

Věci

§ 23

Věci v právním smyslu jsou ovladatelné hmotné předměty a přírodní síly, které slouží lidské potřebě.

§ 24

Součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc anebo její oddělitelná část poškodila nebo podstatně znehodnotila.

§ 25

Součástí pozemku je všechno co na něm vzejde. Stavby nejsou součástí pozemku.

§ 26

Pozemky a stavby, s výjimkou staveb dočasných, jsou věci nemovitě.

§ 27

Příslušenství jsou vedlejší věci, které náležejí vlastníku věci hlavní a jsou jím určeny k tomu, aby se jich s touto věcí trvale užívalo.

Práva

§ 28

(1) Předmětem právního poměru může být i právo, pokud to povaha jich obou dopouští; v těchto případech platí přiměřeně ustanovení o právních poměrech, jejichž předmětem jsou věci.

(2) Práva k nemovitostem se řídí ustanoveními o věcech nemovitých.

§ 29

Má-li právo k věci nemovité, zřízené právním úkonem, být právem věčným, je třeba, neplyne-li to již z povahy práva, aby z listiny o jeho zřízení bylo patrné, že má mít právní následky u vůči osobám třetím; v pochybnostech se má za to, že působí jen mezi stranami.

HLAVA TŘETÍ

PRÁVNÍ ÚKONY

Projev vůle a jeho výklad

§ 30

Právním úkonem je zejména také projev vůle, založit, změnit anebo zrušit právo nebo povinnost.

§ 31

(1) Projev vůle je třeba vykládat tak, jak to se zřetelem k okolnostem, za kterých byl učiněn, odpovídá pravidlům socialistického soužití.

(2) Jde-li o právní úkon, který má význam pro plnění jednotného hospodářského plánu, je třeba projev vůle vyložit v souladu s úkoly plánem uloženými.

Neplatnost

§ 32

Projev, který byl učiněn osobou nezpůsobilou k právnímu úkonu nebo který není srozumitelný anebo vážný, je neplatný.

§ 33

(1) Projev vůle, k němuž byl někdo druhou stranou přiveden lstí, nebo bezprávnou vyhrůžkou vzbuzující důvodnou bázeň, je neplatný. Totéž platí, jestliže některou ze stran takto přivedl k projevu vůle někdo jiný a druhá strana o tom věděla.

(2) Vyhrůžka, třeba odůvodněná, je bezprávná, bylo-li jí vynucováno něco, čeho jí dosaženo být nesmělo.

§ 34

Má-li být právním úkonem učiněným na oko zastřen úkon jiný, buď posuzován podle podstaty úkonu zastřeného.

§ 35

(1) Omyl činí právní úkon neplatným, týká-li se jeho podstaty. Týká-li se omyl jen okolností vedlejší, je právní úkon platný, ledaže je ona okolnost podle projevené vůle okolností rozhodující.

(2) Omyl v osobě je podstaný, pokud by se bez něho nebyl právní úkon uskutečnil.

§ 36

(1) Neplatný je právní úkon, který se přičí zákonu nebo obecnému zájmu.

(2) Je-li právní úkon neplatný, protože se přičí zákonu nebo důležitému zájmu obecnému, může soud na návrh prokurátora vyslovit, že to, co bylo plněno straně, která o neplatnosti věděla, propadá ve prospěch státu.

§ 37

Neplatný je také právní úkon učiněný v tísni, za nápadně nevýhodných podmínek.

§ 38

Není-li zákonem stanoveno jinak, není k platnosti právního úkonu třeba, aby byl učiněn ve

zvláštní formě, a vůli lze projevit nejen výslovně, nýbrž i jinak, není-li vzhledem k okolnostem o projevené vůli pochybnosti.

§ 39

Formy úředního zápisu vyžadují písemné právní úkony, při nichž osobně jednají slepí anebo hluchí, kteří nemohou číst, nebo němí, kteří nemohou psát.

§ 40

(1) Písemné formy je třeba u právních úkonů o právech k nemovitostem, ledaže jde o nájem rodinného domku nebo jiné podobné stavby anebo části budovy. Totéž platí u majetkových právních úkonů mezi manžely, pokud nejde jen o obvyklá darování přiměřená jejich výdělečným a majetkovým poměrům. Písemné formy je dále třeba u právních úkonů, pro něž je zákonem písemná forma zvlášť předepsána.

(2) Z listiny o právním úkonu, kterým se zřizuje věcné právo k nemovitosti, má být také patrné, kdy právo vznikne; obdobně platí pro listiny o změně, převodu anebo zániku takového práva.

§ 41

(1) Právní úkon, pro který zákon nebo dohoda stran vyžadují písemnou formu, působí od podpisu stran; podpisy nemusí být na téže listině. Podpis toho, kdo neumí nebo nemůže psát, nahradí potvrzení dvou svědků na listině samé o jeho souhlasu.

(2) Napodobení podpisu mechanickými prostředky stačí jen tam, kde je to obvyklé.

§ 42

Dohodnou-li se strany o určité formě právního úkonu, má se za to, že nechtějí být vázány před naplněním této formy.

§ 43

Právní úkon, jehož předmětem je plnění nemožné, je neplatný.

§ 44

Postihuje-li důvod neplatnosti jen část právního úkonu, není tím dotčena platnost části zbývající, ledaže z povahy nebo z obsahu právního úkonu anebo z okolností, ze kterých k němu

došlo, je zřejmé, že jedna část nemá být oddělována od druhé.

§ 45

Kdo zavinił neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu, kterou někdo utrpěl, protože důvěřoval v platnost právního úkonu.

Odporovatelnost

§ 46

Věřitel se může domáhat, aby bylo soudem prohlášeno, že vůči němu nemají právních následků dlužníkovy právní úkony, pokud zkracují uspokojení věřitelovy vymahatelné pohledávky. Právo odporovat má věřitel i tehdy, je-li nárok proti dlužníkovi z jeho odporovatelného úkonu již vymahatelný anebo byl-li již uspokojen.

§ 47

Odporovat lze:

1. právním úkonům, které dlužník učinil v posledních pěti letech v úmyslu zkrátit své věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám;
2. právním úkonům, kterými byli dlužníkovi věřitelé zkráceni a k nimž došlo v posledních dvou letech mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými (§ 17 odst. 2), nebo které dlužník vykonal v uvedené době ve prospěch těchto osob, ledaže druhá strana tehdy dlužníkuv úmysl zkrátit věřitele neznala.

§ 48

Odporovat lze smlouvám kupním a směnným, které byly dlužníkem sjednány v posledních dvou letech, pokud druhá strana věděla, že jednání je mrháním majetkem, kterým jsou dlužníkovi věřitelé zkracováni.

§ 49

Odporovat lze do dvou let:

1. bezplatným právním úkonům dlužníkovým, pokud nejde o splnění zákonné povinnosti nebo o obvyklé příležitostné dary anebo o věnování v přiměřené výši, která byla učiněna k účelům obecně prospěšným nebo kterými bylo vyhověno mravními závazku anebo zřetelům slušnosti;

2. nabytím dlužnickových věcí výrokem úředním (§ 114) nebo ve veřejné dražbě i mimo úřad provedené, byla-li úplata dána z dlužníkovy jmění. Jestliže nabyly těchto věcí osoby dlužníkovi blízké (§ 17 odst. 2), má se za to, že úplata byla dána z dlužníkovy jmění.

§ 50

Odpor se uplatňuje proti tomu, kdo měl z odporovatelného právního úkonu dlužníkovy prospěch.

§ 51

Vyhradí-li si věřitel před tím, než se jeho pohledávka stane vymahatelnou, uplatnit odpor tím, že učiní oznámení prostřednictvím soudu nebo notáře tomu, proti komu má odpor být uplatněn, neběží potom lhůta k odporu déle, dokud se věřitelova pohledávka nestane vymahatelnou.

§ 52

Právní úkon, kterému věřitel pro zkrácení své vymahatelné pohledávky s úspěchem odporoval, nemá vůči věřiteli právních následků potud, že věřitel může uspokojení své pohledávky požadovat z toho, co odporovatelným právním úkonem ušlo z dlužníkovy jmění. Není-li to dobře možné, buď dána náhrada.

Podmínky

§ 53

(1) Vznik, změnu anebo zrušení práva nebo povinnosti lze v právním úkonu učinit závislými na splnění podmínky.

(2) Podmínka je odkládací, jestliže na jejím splnění závisí, zdali právní následky úkonu nastanou. Podmínka je rozvazovací, jestliže na jejím splnění závisí, zdali následky již nastalé pominou.

§ 54

(1) Zmaří-li splnění podmínky záměrně strana, které je na prospěch její nesplnění, platí podmínka za splněnou.

(2) Způsobí-li splnění podmínky záměrně strana, které je na prospěch její splnění, ačkoli k jejímu splnění působit neměla, platí podmínka za nesplněnou.

§ 55

Nepřípustná podmínka a nemožná podmínka odkládací činí právní úkon neplatným. Na nemožnou podmínku rozvazovací se nehledí.

HLAVA ČTVRTÁ

ZASTOUPENÍ A PLNÁ MOC

Zastoupení

§ 56

Oprávnění někoho zastupovat zakládá se na zákonu, na úředním výroku nebo na zmocnění.

§ 57

Jedná-li zástupce jménem zastoupeného v mezích oprávnění, vzniknou tím práva nebo povinnosti přímo zastoupenému. Zvláštní pokyny dané zástupci nemají vliv na práva a povinnosti jiných osob, jestliže jim nebyly známy.

§ 58

Překročí-li zástupce meze oprávnění, je zastoupený vázán, jen pokud bude takové překročení schváleno. Totéž platí, jedná-li někdo jménem jiného, ačkoli není vůbec oprávněn jej zastupovat.

§ 59

Zástupce má zpravidla jednat osobně; je-li však oprávněn, aby si sám ustanovil zástupce, postihují zastoupeného právní následky úkonu takového dalšího zástupce stejně, jako kdyby jednal jeho zástupce přímý.

Opatrovnictví

§ 60

Opatrovníka ustanoví soud tomu, kdo ho potřebuje, aby jeho věci mohly být spravovány nebo aby jeho práva mohla být hájena.

§ 61

(1) Opatrovník budiž ustanoven osobám zbaveným svéprávnosti (§§ 15, 16).

(2) Osobám nepřítomným, osobám, které jsou zúčastněny na určitém právním poměru, ale nejsou známy, dětem, které jsou počaty, ale nejsou dosud zrozeny, jakož i osobám, o nichž je zahájeno řízení o zbavení svéprávnosti anebo které byly se souhlasem soudu přijaty do psychiatrické léčebny, buď opatrovník ustanoven, je-li toho třeba k ochraně jejich práv.

§ 62

Jde-li o právní úkon mezi osobami, které mají téhož opatrovníka, anebo mezi opatrovníkem nebo jeho příbuznými v pokolení přímém nebo jeho sourozenci nebo manželem se strany jedné a jeho chráněncem se strany druhé, budiž ustanoven chráněné osobě zvláštní opatrovník, ledaže jde o právní úkon, který je výhradně k prospěchu chráněnce. Totéž platí, jde-li mezi uvedenými osobami o řízení před soudem nebo před úřadem.

§ 63

Osobám, jimž tělesná vada působí obtíže při spravování jejich věcí nebo hájení jejich práv, budiž ustanoven opatrovník, jestliže o to požádají. Meze oprávnění opatrovníka určí soud podle žádosti o jeho ustanovení.

§ 64

(1) Opatrovnictví, které podle povahy věci nepomine samo sebou, zruší soud, jakmile pominou příčiny, pro které byl opatrovník ustanoven.

(2) Opatrovník ustanovený osobě stížené tělesnou vadou bude odvolán, jakmile o to tato osoba požádá.

§ 65

Jinak se na opatrovnictví užije přiměřeně ustanovení o poručenství, obsažených v zákoně o právu rodinném; tento zákon také stanoví, kdy opatrovník zastoupí dítě v moci rodičovské a kdy zastoupí poručenec.

Plná moc

§ 66

(1) Plnou moc lze udělit písemně nebo jiným způsobem, kterým lze projevit vůli.

(2) Zvláštní plné moci pro jednotlivý právní úkon nebo pro druh právních úkonů je třeba, jen je-li tak výslovně stanoveno.

§ 67

Je-li plná moc udělena společně několika zmocněncům a není-li v ní jednomu nebo několika z nich dáno oprávnění jednat samostatně, je třeba, má-li jednání vázat zmocnitele, aby všichni zmocněnci jednali společně.

§ 68

I když zmocnitel udělí plnou moc někomu, kdo není způsobilý zavazovat se samostatně, zavazuje jednání v mezích plné moci jak zmocnitele, tak i osobu třetí.

§ 69

Plná moc zanikne, odvolá-li ji zmocnitel nebo vypoví-li ji zmocněnec anebo zemře-li některý z nich, a je-li zmocnitelem nebo zmocněncem osoba právnická, zánikem právnické osoby.

§ 70

Jestliže plná moc zanikne výpovědí zmocněnce nebo smrtí (zánikem) zmocnitele, je zmocněnec povinen učinit vše, co nelze odložit, pokud zmocnitel nebo jeho dědicové nezařídí něco jiného.

§ 71

Pokud zmocněnec je povinen i po zániku plné moci vykonat nějaké právní úkony pro zastoupeného, mají stejné právní následky, jako kdyby plná moc ještě trvala.

§ 72

Jestliže třetí osoby nevěděly, že plná moc zanikla, jsou právní úkony jim svědčící závazné.

Plné moci při provozování podniku:

1. prokura;

§ 73

(1) Udělení prokury zmocňuje ke všem úkonům, k nimž dochází při provozu jakékoli podnikové činnosti, i když je k nim jinak třeba zvláštní plné moci.

(2) V prokuře není zahrnuto oprávnění zcizovat a zatěžovat nemovitosti, ani oprávnění ustanovovat a odvolávat prokuristu.

§ 74

(1) Prokuru mohou udělit jen podniky zapsané v podnikovém rejstříku.

(2) Prokuru lze udělit jen písemně; výslovně musí být uvedeno, že jde o prokuru.

§ 75

Omezení prokury nemá právní následky proti osobám třetím.

§ 76

(1) Má-li být prokura udělena jen pro některý z několika závodů téhož podniku, je třeba v udělení prokury tento závod výslovně označit.

(2) Několika osobám lze prokuru udělit buď tak, že jsou k zastupování a podpisování oprávněny každá samostatně, nebo tak, že je přitom třeba součinnosti všech prokuristů anebo několika z nich.

§ 77

Prokurista podpisuje tím způsobem, že k názvu podniku připojí dodatek označující prokuru a svůj podpis.

§ 78

Prokuru nelze přenést na někoho jiného.

§ 79

Prokuru lze kdykoliv odvolat; odvolání se musí stát písemně.

§ 80

2. podniková plná moc

(1) Kdo byl pověřen vedením podniku (závodu), je zmocněn činit vše, čeho si provozování podniku toho druhu žádá a co je s tím zpravidla spojeno.

(2) Kdo byl pověřen provádět při provozu podniku určité úkoly, je zmocněn ke všem úkonům, k nimž při tom obvykle dochází.

§ 81

Zákaz soutěže

Ani prokurista ani jiný podnikový zmocněnec nesmí bez souhlasu podniku činit na svůj nebo cizí účet jednání spadající do oboru podniku. Stane-li se tak, může se podnik domáhat náhrady škody tím způsobené, a jde-li o jednání učiněné na účet zmocněncův, může se domáhat, aby bylo jednání prohlášeno za jednání učiněné na účet podniku, a jde-li o jednání na účet cizí, aby mu byl postoupen nárok na odměnu anebo mu byla vydána odměna již zapravená.

HLAVA PÁTÁ

POČÍTÁNÍ ČASU

§ 82

(1) Lhůta určená podle dní počíná běžet dnem, který následuje po události, která je rozhodující pro její počátek.

(2) Konec lhůty určené podle týdnů, měsíců nebo let připadá na den, který se pojmenováním nebo číslem shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná; není-li takového dne v posledním měsíci, připadá konec lhůty na poslední den měsíce.

§ 83

(1) Polovinou měsíce se rozumí patnáct dní a středem měsíce jeho patnáctý den.

(2) Je-li lhůta určena na jeden nebo několik měsíců a půl měsíce, počítá se patnáct dní naposled.

§ 84

Byla-li lhůta prodloužena, má se v pochybnostech za to, že nová lhůta počíná běžet dnem, který následuje po uplynutí lhůty původní.

§ 85

(1) Práva, jehož nabytí je vázáno na určitý den, nabývá se již počátkem tohoto dne. Právní následky prodlení nebo zmeškání nastanou teprve uplynutím posledního dne lhůty. Je-li však k projevu nebo k plnění určena anebo obvyklá jen určitá doba denní, lze takový projev učinit nebo plnění poskytnout včas jen v oné denní době.

(2) Případně-li poslední den lhůty určené k projevu nebo k plnění na den pracovního klidu, je posledním dnem lhůty nejbližší příští den pracovní.

HLAVA ŠESTÁ

PROMLČENÍ

§ 86

(1) Právo se promlčí, nebude-li vykonáno v době zákonem vyměřené.

(2) Promlčené právo nelze uplatnit, jestliže se druhá strana promlčení dovolá.

§ 87

Nepromlčují se ani osobní práva z poměrů rodinných, ani nezcizitelná práva socialistických právnických osob.

§ 88

Právo vlastnické se nepromlčí, dokud ho někdo jiný nenabude vydržením.

§ 89

Promlčecí doba počíná, jakmile právo mohlo být vykonáno po prvé.

§ 90

Nestanoví-li zákon jinak, trvá doba promlčecí tři léta.

§ 91

(1) Práva zapsaná v knize pozemkové nebo železniční, nároky přiznané rozhodnutím soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy, které nabylo právní moci, a pohledávky dlužníkem uznané promlčují se v deseti letech.

(2) Právo odpovídající věcnému břemenu se však promlčí vždy ve třech letech. Také pohledávky plnění se opěťujících promlčují se vždy ve třech letech.

§ 92

Nároky proti prokuristovi nebo jinému podnikovému zmocněnci z jednání proti zákazu soutěže (§ 81) promlčují se v šesti měsících potom, kdy podnik o jednání zví, nejpozději však ve třech letech potom, kdy k jednání došlo.

§ 93

Nároky podle ustanovení o nekalé soutěži, (§ 352) promlčují se v šesti měsících potom, kdy oprávněný zví o jednání soutěžitele nebo o škodě a osobě povinné, nejpozději však ve třech letech potom, kdy došlo k onomu jednání.

§ 94

Změnou v osobách, jichž se promlčení týká, není běh promlčecí doby dotčen.

§ 95

Proti osobám, které potřebují zákonného zástupce, nepočíná promlčení, dokud se jim takový zástupce neustanoví. Promlčení již započaté, probíhá dále, neskončí však, dokud neuplyne rok potom, kdy jim bude ustanoven zákonný zástupce nebo kdy jinak překážka pomine. Jde-li o promlčecí dobu kratší než rok, platí tato kratší doba místo uvedené doby roční.

§ 96

Mezi manžely, jakož i mezi dětmi a jinými chráněnci na straně jedné a jejich zákonnými zástupci na straně druhé, promlčení ani nepočíná, ani dále neprobíhá.

§ 97

Domáhá-li se někdo nároku v době promlčecí a v soudním řízení náležitě pokračuje,

neskončí promlčení, dokud řízení trvá. Obdobně platí, jde-li o jiné úkony, které vedou k uspokojení nároku nebo k jeho určení mocí úřední.

§ 98

Bude-li nárok přiznán rozhodnutím soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy, které nabylo právní moci, anebo uzná-li zavázaný svůj závazek před uplynutím promlčecí doby, počíná se potom promlčecí doba nová (§ 91).

§ 99

Promlčení se nelze předem vzdát, ani nelze ujednat delší dobu promlčecí, než jaká je vyměřena zákonem.

ČÁST TŘETÍ

PRÁVA VĚCNÁ

HLAVA SEDMÁ

PRÁVO VLASTNICKÉ

Druhy vlastnictví

Socialistické vlastnictví

§ 100

Společenské, socialistické vlastnictví je nedotknutelný zdroj bohatství a síly republiky a blahobytu pracujícího lidu.

§ 101

Socialistické vlastnictví má buď formu státního vlastnictví anebo formu vlastnictví družstevního.

§ 102

Národní majetek je výhradně v státním socialistickém vlastnictví.

§ 103

(1) Aby národní majetek sloužil co nejúčelněji svému společenskému poslání, zejména k plnění jednotného hospodářského plánu, svěřuje stát jeho části národním a komunálním podnikům nebo jiným socialistickým právníckým osobám.

(2) V zájmu rozvoje národního hospodářství a obecného blahobytu lze také části národního majetku odevzdat socialistickým právníckým osobám, zejména lidovým družstvům, do trvalého užívání.

§ 104

Nakládat s věcmi, které jsou v socialistickém vlastnictví, zejména takové věci zcizovat, lze jen v rámci obvyklého hospodaření, jinak jen tehdy, jsou-li pro to dány podmínky stanovené ve zvláštních předpisech.

§ 105

Osobní vlastnictví

V osobním vlastnictví jsou zejména předměty domácí a osobní spotřeby, rodinné domky a úspory nabyté prací (osobní majetek). Osobní majetek je nedotknutelný.

§ 106

Soukromé vlastnictví

Soukromé vlastnictví se spravuje ustanoveními danými pro právo vlastnické, pokud z nich neplyne, že platí jen o vlastnictví socialistickém nebo osobním.

Obsah vlastnického práva

§ 107

Vlastník smí s věcí v mezích právního řádu nakládat, ji požadovat od každého, kdo ji má neprávem ve své moci, a neoprávněnému zásahu se opřít.

§ 108

Vlastník je povinen strpět, aby se v nouzi za náhradu užilo jeho věci v míře nezbytné. Totéž platí, žádá-li toho důležitý zájem obecný, který jinak uspokojit nelze; kdyby však šlo o takové omezení vlastníky, které takto nelze dobře žádat, je povinen je snášet jen po provedeném řízení, jehož je jinak třeba k tomu, aby v obecném zájmu byla něčí práva omezena

anebo aby i vlastnictví věci bylo odňato.

§ 109

Vlastník věci se musí zdržet všeho, čím by své sousedy obtěžoval nad míru přiměřenou poměrům anebo čím by vážně ohrožoval výkon jejich práv. Proto nesmí zejména zbavit sousední stavbu nebo půdu náležité opory, aniž provede jiné dostatečné upevnění, anebo nešetrně nebo v nevhodné roční době vytrhat ze své půdy kořeny cizího stromu nebo oklestit větve přesahující na jeho pozemek.

§ 110

Vlastnictví k půdě

Vlastnické poměry k půdě, založené na zásadě „půda patří těm, kdož na ní pracují“, spravují se občanským zákoníkem, pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak.

Nabytí vlastnictví:

1. smlouvou;

§ 111

(1) Vlastnictví k věcem jednotlivě určeným převádí se už samou smlouvou, není-li umluveno jinak anebo nevyplývá-li nic jiného ze zvláštních předpisů.

(2) Jde-li o věci určené podle druhu, je k převodu vlastnictví třeba jejich odevzdání.

§ 112

Převod vlastnictví k věcem nemovitým, zapsaným v knize pozemkové nebo železniční, zapisuje se do těchto knih.

§ 113

(1) O převodu vlastnictví k věcem nemovitým, nezapsaným v knize pozemkové nebo železniční, uloží se u soudu listina. Listina musí obsahovat označení nemovitosti, převodce a nabyvatele, právní důvod převodu a místo a čas smlouvy.

(2) Listinu o převodu vlastnictví lze u soudu uložit také, jde-li o stavbu dočasnou.

§ 114

2. ze zákona anebo výrokem úředním;

V případech, v kterých tak zákon stanoví, přechází vlastnictví přímo ze zákona anebo výrokem soudu, úřadu nebo orgánu veřejné správy. Jde-li o věc nemovitou, запиše se také přechod vlastnictví v knize pozemkové nebo železniční, anebo se u soudu uloží listina.

3. vydržením;

§ 115

Vydržením lze nabýt vlastnického práva, nejde-li o nezcizitelné věci, které jsou v socialistickém vlastnictví.

§ 116

(1) Práva vlastnického k věci movité nabude, kdo ji drží oprávněně (§ 145) a nepřetržitě po tři léta; jde-li o věc movitou, je třeba vydržecí doby desetileté.

(2) Kdo nabude oprávněné držby od držitele oprávněného, může si započít vydržecí dobu předchůdce.

§ 117

O běhu doby vydržecí platí přiměřeně tytéž zásady, které platí o běhu doby promlčecí.

§ 118

Ustanovení o vydržení práva vlastnického platí obdobně o vydržení jiných práv věcných.

4. jinými způsoby nabývacími:

§ 119

a) věcí, které nikomu nenáleží;

Věci, které nenáleží nikomu jinému, jsou ve vlastnictví státu, nemají-li cenu jen nepatrnou. K věcem nepatrné ceny, které nikomu nenáleží, může nabýt vlastnického práva každý tím, že si je přivlastní.

b) věci ztracených nebo skrytých;

§ 120

Nalezne-li někdo věc, nechť ji vydá po srážce nebo po zaplacení nákladů a nálezného jejímu vlastníku nebo tomu, kdo ji ztratil, ledaže ví, že ten k věci nemá práva. Neučiní-li tak a jde-li o nález, který nemá jen nepatrnou cenu, je nálezce povinen nález bez odkladu ohlásit u místního národního výboru.

§ 121

(1) Přihlásí-li se vlastník věci nebo ten, kdo ji ztratil, do roka od vyhlášení nálezu, vydá se mu věc i s užitky nebo peněžitá částka za ni stržená po srážce nebo po zaplacení nákladů a nálezného.

(2) Jestliže se o věc do roka nikdo nepřihlásí, nabude vlastnictví k věci ceny nikoli jen nepatrné stát, k věci nepatrné ceny nálezce. Stane-li se takto vlastníkem stát, přísluší nárok na zaplacení nákladů a nálezného proti státu.

§ 122

Nálezce činí deset procent ceny nálezu. Soud však může nálezce přiměřeně snížit, přihlíží k poměrům nálezce a vlastníka nebo toho, kdo ji ztratil, a nebo kdyby plné nálezce bylo nepřiměřeným ziskem.

§ 123

Nebrání-li tomu zvláštní předpis, platí ustanovení o nálezu věci ztracené také pro nález věci zakopaných, zadržovaných nebo jinak skrytých o nichž není známo, čím jsou.

§ 124

c) přírůstkem;

Co se na pozemku urodí, přibude tomu, čím je pozemek; mláďata a jiné užitky pocházející od zvířete přibudou tomu, čím je zvíře.

d) zpracováním.

§ 125

Zpracuje-li cizí věc v dobré víře socialistická právnická osoba, je výrobek v socialistickém

vlastnictví, jinak se věc, lze-li tak učinit, uvede v předešlý stav.

§ 126

(1) Není-li uvedení věci v předešlý stav dobře možné, zejména brání-li tomu povaha výrobku anebo obecný zájem, stane se vlastníkem výrobku ten, jehož podíl oceněný v penězích je největší. Při určení ceny podílu se přihlédne i k hodnotě vytvořené prací.

(2) Jsou-li si podíly rovny anebo brání-li zvláštní ustanovení nebo obecný zájem tomu, aby se vlastníkem stal ten, jehož podíl je největší, určí vlastníka soud; přitom dá zpravidla přednost tomu, kdo k vzniku výrobku přispěl prací.

§ 127

Zpracuje-li někdo cizí věc vědomě, může soud po uvážení všech okolností případu a s přihlédnutím k obecnému zájmu rozhodnout jinak; zejména může uložit, aby se navrátilo každému, co jeho jest, i když tím výrobek bude porušen, nebo jej přiřknout tomu, jehož podíl je menší.

§ 128

Kdo se stane vlastníkem výrobku, je povinen ostatním poskytnout náhradu. Nároky na náhradu škody nejsou tím dotčeny.

§ 129

Ustanovení o nabytí vlastnictví k výrobkům z cizí věci platí obdobně, jestliže se věci různých vlastníků smísí nebo jinak sloučí anebo užije-li se cizí hmoty jen na opravu věci.

Právní následky nabytí vlastnictví

§ 130

Kdo nabude vlastnictví k věci, nabude také jejího příslušenství, jakož i práv s jejím vlastnictvím spojených, pokud nejsou omezena na předchůdce.

§ 131

Kdo nabude vlastnictví k věci, přejme spolu i závady na ní váznoucí. Jde-li však o přechod vlastnictví ze zákona nebo výrokem úředním (§ 114), platí totéž, jen pokud zákon nestanoví jinak.

§ 132

Pozbytí vlastnictví

(1) Vlastnictví se pozbývá zejména také tím, že ho nabude někdo jiný nebo že se ho vlastník vzdá.

(2) Vzdání se nelze vlastnictví k věcem, které podle předpisů o tom vydaných nelze volně zcizit.

Spoluvlastnictví

§ 133

(1) Náleží-li věc několika osobám společně, jsou jejími spoluvlastníky. V pochybnostech se má za to, že podíly spoluvlastníků jsou si rovné.

(2) Spoluvlastník smí se svým podílem nakládat, neruší-li tím práva ostatních spoluvlastníků, samostatně a stejně jako vlastník se svou věcí. Může se kdykoli přesvědčit, jak se hospodaří, a může v obvyklých obdobích nebo z důležitých důvodů kdykoli žádat vyúčtování.

§ 134

Pokud jde o práva a povinnosti, týkající se věci jako celku, jsou spoluvlastníci oprávněni a zavázáni vůči jiným osobám rukou společnou a nerozdílnou. Ve vzájemném poměru spoluvlastníků je rozhodující poměr jejich podílů.

§ 135

(1) O hospodaření se společnou věcí rozhoduje většina hlasů spoluvlastnických, počítaná podle velikosti podílů. Hlasuje-li při rovnosti hlasů pro jeden z obou názorů spoluvlastník socialistický, platí tento názor za přijatý; jinak při rovnosti hlasů, nebo nedosáhne-li se většiny, rozhodne soud.

(2) Jde-li o důležitou změnu společné věci, mohou přehlasovaní spoluvlastníci buď požadovat na většině, aby jim dala jistotu (§§ 295, 296) proti budoucí škodě, nebo žádat, aby o změně rozhodl soud. Na socialistickém spoluvlastníkovi jistotu žádat nelze.

§ 136

Povinnost setrvat v poměru spoluvlastnickém anebo vyžádat si souhlas k zcizení podílu lze

smluvit jen na čas. Tato povinnost nepřechází na jiné osoby, ani nemá vůči nim právních následků. Zrušení této povinnosti lze se domáhat, změní-li se poměry natolik, že na tom kdo žádá o zrušení, nelze spravedlivě požadovat, aby setrval v poměru spoluvlastnickém.

§ 137

Zcizuje-li se podíl, mají spoluvlastníci předkupní právo (§§ 375 a násl.), ledaže jde o zcizení osobě blízké (§ 17 odst. 2). Nedohodnou-li se spolu vlastníci o výkonu předkupního práva, mají právo vykoupit podíl rovným dílem.

§ 138

Spoluvlastník může žádat zrušení spoluvlastnictví a rozdělení společné věci. Nedohodnou-li se o způsobu rozdělení všichni spoluvlastníci, rozhodne soud.

§ 139

(1) Při dělení věci buď dbáno o zájem obecný a o to, aby řešení bylo hospodářsky účelné a pro spoluvlastníky co možná nejméně tíživé. Rozdělení společné věci nemůže být na újmu osobám, kterým přísluší práva na ní váznoucí.

(2) Dělí-li věc soud, rozhodne i o závadách na ní váznoucích a o právech, která jsou spojena s vlastnictvím k dělené nemovitosti; může také zřídit věcné břemeno k některému dílci věci nemovité pro vlastníka dílce jiného.

§ 140

Není-li možno společnou věc rozdělit vůbec, byl-li by jejím rozdělením ohrožen obecný zájem anebo vznikla-li by jejím rozdělením ostatním spoluvlastníkům újma nepoměrná k zájmu žadatelovu, může soud za náhradu přikázat podíl žadatelův spoluvlastníkům ostatním a to především spoluvlastníkům socialistickým. Může také věc prodat ve veřejné dražbě a rozvrhnout výtěžek.

§ 141

O mezích, plotech, zdech a podobných rozhradách se má za to, že jsou susedům společné rovným dílem, není-li možno ze zřetelných znaků, nebo jiných pomůcek anebo se zřetelem k místním zvyklostem usoudit jinak. Strom, jehož kmen vyrůstá na hranicích pozemků různých vlastníků, je jim společný rovným dílem.

§ 142

Ustanovení o spoluvlastnictví platí přiměřeně i o společenství jiných práv věcných.

Držba

Pojem a obsah

§ 143

Držitelem je, kdo s věcí nakládá jako se svou anebo kdo vykonává právo pro sebe.

§ 144

Držeti lze věci, jakož i práva, která dopouštějí trvalý nebo opětovný výkon.

Držba oprávněná

§ 145

(1) Je-li držitel se zřetelem ke všem okolnostem v dobré víře, že mu věc nebo právo náleží, je držitelem oprávněným.

(2) V pochybnostech se má za to, že držba je oprávněná.

§ 146

Oprávněný držitel věci má, pokud zákon nestanoví jinak, stejná práva jako vlastník, i když není jejím vlastníkem. To platí obdobně o oprávněném držiteli práva.

§ 147

Všechny v době oprávněné držby vytěžené užitky věci a plody od ní oddělené jsou vlastnictvím držitele.

§ 148

(1) Oprávněnému držiteli nahradí vlastník náklad účelně na věc učiněný, a to podle jeho ceny v době, kdy mu věc vrátí, nejvýše však náklad skutečný. Obyčejné náklady udržovací nehradí.

(2) Z nákladu učiněného ze záliby nebo pro okrasu hradí vlastník oprávněnému držiteli jen

tolik, o kolik věc získala na ceně; držitel má však na vůli, aby si oddělil a vzal, co takto pořídil, pokud je to možné bez zhoršení podstaty věci a pokud se tím poměrům nepřiměřeně neztíží její užívání.

§ 149

Držba neoprávněná

(1) Neoprávněný držitel je povinen s věcí vydat i všechnen užitek a nahradit škodu, která vznikla z jeho držby.

(2) Z nákladu učiněného neoprávněným držitelem nahradí se jen tolik, kolik bylo třeba pro trvající zachování věci; držitel má však na vůli, aby si oddělil a vzal, co pořídil nákladem nad to učiněným, pokud je to možné bez zhoršení podstaty věci a pokud se tím poměrům nepřiměřeně neztíží její užívání.

Ochrana držby a vlastnictví

§ 150

Držitel se smí, je-li jeho držba svémocně rušena, rušení vzepřít přiměřenou svépomocí.

§ 151

(1) Kdo byl svémocně v své držbě rušen nebo držby zbaven, může do třiceti dnů potom, kdy zví o rušení a o rušiteli, žádat u místního národního výboru, aby rušení zakázal, a odpovídá-li to povaze věci, aby nařídil uvést vše v předešlý stav.

(2) O právních poměrech mezi stranami a povinnosti k náhradě škody rozhoduje soud.

§ 152

(1) Vlastník může každého, kdo jeho věc neprávem zadržuje, žalovat, aby ji vydal, jakož i žalobou se domáhat ochrany proti každému, kdo neprávem do jeho vlastnického práva zasahuje nebo je ruší jinak než tím, že mu věc zadržuje.

(2) Obdobné ochrany požívá také oprávněný držitel věci a také ten, kdo je vůbec oprávněn mít věc u sebe.

§ 153

Nejde-li o věc, která je osobním majetkem, má se v pochybnostech za to, že věc je

v socialistickém vlastnictví, a je-li pochybné, zdali je jejím vlastníkem stát či lidové družstvo, má se za to, že vlastníkem je stát.

§ 154

(1) O vydání věci nelze žalovat oprávněného držitele (§ 145), který věci nabyt výrokem úředním (§ 114) nebo ve veřejné dražbě i mimo úřad provedené, a jde-li o věc movitou, ani tehdy, nabyt-li jí za plat buď od někoho, kdo je oprávněn s takovými věcmi obchodovat, anebo od toho, komu ji žalobce sám svěřil. V těchto případech nabývá oprávněný držitel práva vlastnického.

(2) Tato ustanovení však neplatí, žaluje-li o vydání věci socialistická právnická osoba a je-li na vrácení věci obecný zájem.

HLAVA OSMÁ

VLASTNICTVÍ K STAVBĚ A PRÁVO STAVBY

§ 155

Vlastníkem stavby může být osoba rozdílná od vlastníka pozemku.

§ 156

Není-li ustanoveno nic jiného, mají vlastník stavby a vlastník pozemku navzájem oprávnění vykonávat vlastnická práva v míře přiměřené poměrům; nedohodnou-li se, upraví oprávnění soud.

§ 157

Není-li nic jiného ujednáno, má vlastník stavby předkupní právo (§§ 375 a násl.) na stavební pozemek a vlastník tohoto pozemku předkupní právo na stavbu.

§ 158

Socialistická právnická osoba může si zřídit a mít vlastní stavbu na pozemku, který jí byl odevzdán do trvalého užívání (§ 103 odst. 2).

§ 159

V ostatních případech lze na cizím pozemku zřídit trvalou stavbu jen na základě práva

stavby.

§ 160

Právo zřídit si trvalou stavbu na cizím pozemku (právo stavby) vzniká ze zákona nebo výrokem úředním (§ 114) anebo smlouvou. K zřízení práva stavby smlouvou je třeba přivolení okresního národního výboru.

§ 161

Právo stavby nemohou v pořadí předcházet práva zástavní a jinaké závady, které jdou na platy peněžité nebo se přičítají účelu práva stavby. Nedohodnou-li se účastníci o tom, aby takové závady právo stavby nepředcházely, učiní potřebná opatření okresní národní výbor; žádá-li si toho obecný zájem, může vyslovit i jejich zánik.

§ 162

Podmínky pro přivolení k zřízení práva stavby smlouvou a pro jeho odvolání, jakož i druh opatření o závadách vážnoucích na pozemku stanoví zvláštní předpis; upraví i podrobnosti.

§ 163

Právo stavby lze zřídit za plat nebo bezplatně. Záleží-li plat v opětujičích se dávkách, nemohou být jeho výměra a splatnost učiněny závislými na nejistých událostech budoucích.

§ 164

Právo stavby lze zcizit jen s přivolením okresního národního výboru; podrobnosti upraví zvláštní předpis.

§ 165

Právo stavby se zapíše v knize pozemkové nebo železniční a to i tehdy, je-li právo stavby zřízeno přímo zákonem nebo výrokem úředním (§ 114).

HLAVA DEVÁTÁ

VĚCNÁ BŘEMENA

Obecná ustanovení

§ 166

Věcná břemena omezují vlastníka věci ve prospěch někoho jiného, a to tak, že vlastník je povinen buď něco trpět, nebo se něčeho zdržet, anebo něco činit.

§ 167

Práva odpovídající věcným břemenům jsou buď spojena s vlastnictvím k určité nemovitosti, anebo svědčí určité osobě.

§ 168

(1) O tom, jak se nabývá práv odpovídajících věcným břemenům, platí přiměřeně ustanovení o nabývání vlastnictví (§§ 111 a násl.).

(2) Tato práva působí proti socialistickým právníkům osobám, jakmile jsou zapsána v knize pozemkové nebo jakmile je o jejich zřízení uložena u soudu listina. Je-li však smluvní stranou socialistická právník osobou anebo je-li věcné břemeno zřízeno přímo zákonem nebo výrokem úředním, působí již samo zřízení takových práv i proti jiným socialistickým právník osobám.

§ 169

Je-li právo odpovídající věcnému břemenu spojeno s vlastnictvím nemovitosti, nelze je vykonávat ve prospěch nemovitosti jiné, a svědčí-li určité osobě, nelze je převést na jinou osobu; záleží-li věcné břemeno v povinnosti plnění se opětujiícího, lze na jinou osobu převést nárok na dávky již dospělé.

§ 170

Kdo je oprávněn užívat cizí věci, je také povinen nést náklad na její zachování a opravu. Užívá-li však věci i její vlastník, je povinen na náklad poměrně přispívat; nechce-li přispívat, musí užívání zanechat.

§ 171

Je-li obsah nebo rozsah věcného břemena pochybný, rozhoduje místní zvyklost, a není-li jí, má se za to, že obtížený je zavázán spíše méně než více.

Právo požívání a právo užívání k vlastní potřebě

Požívání

§ 172

Poživatel má právo na výnos cizí věci, je však povinen šetřit při jejím užívání její podstaty.

§ 173

Poživatel přejímá všechny povinnosti plynoucí ze závad, které na věci vážnou v době, kdy se požívání zřizuje.

§ 174

Poživatel je povinen udržovat věc v tom stavu, v jakém ji převzal, a nésti náklady na obvyklé pojištění proti škodám. Zmenší-li se přesto řádným užíváním věci její cena bez viny poživatele, není za to poživatel odpověden.

Užívání k vlastní potřebě

§ 175

(1) Kdo je oprávněn užívat cizí věci k vlastní potřebě, nesmí měnit její podstatu. V mezích vlastní potřeby má právo i na výnos věci.

(2) Potřeba se určuje podle doby, kdy se užívání zřídilo.

§ 176

Vlastníku věci náleží všechny užitky, které může bráti, aniž uživatele v jeho právu zkracuje. Vlastník nese všechny závady vážnoucí na věci a je povinen věc na svůj náklad udržovat v dobrém stavu. Pokud náklady přesahují užitek, který vlastníkovu zbývá, je uživatel povinen nést tyto přesahující náklady; nechce-li je nést, musí užívání zanechat.

§ 177

Je-li zřízeno právo užívat bytu, má se v pochybnostech za to, že jde o právo užívat bytu k vlastní potřebě uživatele a příslušníků jeho domácnosti.

Společná ustanovení

§ 178

Právo požívání a právo užívání k vlastní potřebě mohou býti zřízena toliko ve prospěch určité osoby.

§ 179

(1) Hrozí-li z užívání věci nebezpečí jejího zničení nebo zhoršení její podstaty, může vlastník na poživateli nebo uživateli žádat, aby mu dali přiměřenou jistotu (§§ 295, 296). Nebude-li mu jistota dána, může se vlastník domáhat, aby právo užívat věci bylo za přiměřenou náhradu zrušeno.

(2) Na socialistické právnické osobě jistotu takto žádat nelze.

§ 180

(1) Když se skončí požívání, náležejí plody ještě neoddělené vlastníkovi, pokud to neodporuje jednotnému hospodářskému plánu. Vlastník je však povinen poživateli nahradit, co na ně vynaložil podle ustanovení o oprávněném držiteli (§ 148). Právo poživatele na jiné užitky řídí se tím, jak dlouho požívání trvalo.

(2) Totéž platí, když se skončí užívání k vlastní potřebě.

Výměnek

§ 181

Při postoupení zemědělské nemovitosti může být zřízen výměnek ve prospěch dosavadního vlastníka. Ve prospěch někoho jiného lze výměnek zřídit, jen pokud je se svou výživou odkázán na dosavadního vlastníka, a nejdéle na dobu této jeho potřeby.

§ 182

(1) Není-li jinak ustanoveno nebo ujednáno, řídí se výměnek ustanoveními o právech, z kterých se skládá.

(2) I když to nebylo ujednáno, je osoba k plnění výměnku zavázána povinna přispět výměnkáři pomocnými úkony, kterých nezbytně potřebuje, zejména v nemoci nebo při úrazu.

§ 183

Jestliže plnění výměnku znemožňuje anebo značně ztěžuje splnění úkolů vyplývajících

z jednotného hospodářského plánu, může rozsah a způsob plnění výměnku upravit soud.

§ 184

Změní-li se poměry tak, že nelze spravedlivě trvat na plnění věcném, může je soud na dobu změněných poměrů nahradit zcela nebo zčásti peněžitým důchodem.

§ 185

Je-li výměnkář zaopatřen ve veřejném ústavu a nejde-li o ústavní zaopatření podle předpisů o národním pojištění, je osoba k plnění výměnku zavázaná povinná platit ústavu peněžité částky odpovídající výměnkovým dávkám, a to až do výše zaopatřovacích nákladů. Co zbude, náleží výměnkáři.

Zánik věcných břemen

§ 186

(1) Věcné břemeno zaniká, nastanou-li takové změny, že věc nemůže již sloužit potřebám oprávněné osoby nebo prospěšnějšímu užívání její nemovitosti. Přechodná nemožnost vykonávat právo nezpůsobí zánik věcného břemena.

(2) Octne-li se věcné břemeno změnou poměrů v hrubém nepoměru k výhodě oprávněné osoby nebo její nemovitosti, lze se domáhat, aby za přiměřenou náhradu bylo omezeno, a není-li to dobře možné, aby bylo zrušeno.

§ 187

Jestliže právo odpovídající věcnému břemenu svědčí určité osobě fyzické, zanikne věcné břemeno nejpozději její smrtí, a svědčí-li osobě právnické, nejpozději jejím zánikem.

HLAVA DESÁTÁ

PRÁVO ZÁSTAVNÍ A PRÁVO ZADRŽOVACÍ

Právo zástavní

§ 188

Účel a rozsah práva zástavního

Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky a v rozsahu určeném ustanoveními o exekuci

také k zajištění příslušenství pohledávky; vztahuje se nejen na zastavenou věc (zástavu), ale i na její přírůstek a příslušenství, avšak z plodů jen na ty, které nejsou odděleny.

Vznik práva zástavního

§ 189

(1) K vzniku práva zástavního je třeba, nejde-li o případy, kdy jeho vznik je podle zákona spojen se skutečnostmi jinými, aby věc byla zastavena písemnou smlouvou.

(2) Jde-li o zastavení k zajištění pohledávky peněžité, musí být pohledávka ve smlouvě určena číselně.

§ 190

(1) Jde-li o zastavení věci zapsaných v knize pozemkové nebo železniční, zapíše se právo zástavní v těchto knihách. Jde-li o zastavení věcí nemovitých v těchto knihách nezapsaných, uloží se smlouva zástavní u soudu; smlouva musí obsahovat označení zástavy a pohledávky.

(2) Zastavení věci nemovité působí proti socialistickým právnickým osobám, jakmile je zástavní právo zapsáno v knize pozemkové nebo jakmile je o jeho zřízení uložena u soudu listina. Je-li však smluvní stranou socialistická právní osoba, působí již samo zastavení i proti jiným socialistickým právnickým osobám.

§ 191

(1) K zastavení věcí movitých je třeba, aby věc byla odevzdána zástavnímu věřiteli anebo označena tak, že její zastavení může být každému patrné. Místo toho mohou zástavce a zástavní věřitel dát věc pod společnou uzávěru nebo jiné osobě, aby ji pro ně uschovala.

(2) K zastavení věci, které nelze užívat bez listiny, v níž je uvedeno, čím se věc rozeznává od jiných, postačí, vyznačí-li se její zastavení v této listině.

§ 192

K zastavení pohledávky je třeba, aby o něm byl zpraven dlužník této pohledávky (poddlužník). Je-li věřitelství spjato s vlastnictvím cenného papíru, řídí se zastavení ustanoveními o zastavení věcí movitých.

§ 193

Zastaví-li někdo movitou věc cizí bez souhlasu vlastníka, vznikne právo zástavní, jen jsou-

li dány podmínky, za kterých se nabývá vlastnictví od nevlastníka (§ 154).

Práva a povinnosti ze zástavního práva:

1. před splatností pohledávky;

§ 194

Zástavní věřitel je povinen zástavu jemu svěřenou pečlivě opatrovat a má nárok na náhradu nákladů, které učinil, aby této své povinnosti dostál.

§ 195

Zástavce je povinen zdržet se všeho, čím se zástava zhoršuje na újmu zástavního věřitele.

§ 196

Ztratí-li zástava na ceně tak, že se zajištění pohledávky stane nedostatečným, může věřitel na dlužníkovi žádat, aby svůj dluh přiměřeně uplatil. Dlužník se tomu může vyhnout, jestliže zajištění přiměřeně doplní.

2. při splatnosti pohledávky

§ 197

(1) Jakmile je zajištěná pohledávka splatná a není uspokojena, může se zástavní věřitel domáhat uspokojení ze zástavy.

(2) Dokud má věřitel movitou zástavu v rukou, může se z ní domáhat uspokojení, i když je zajištěná pohledávka promlčena; zástavu lze však vyplatit splněním pohledávky anebo cenou zástavy; je-li nižší než pohledávka.

§ 198

Věřitel, který je zapsán v podnikovém rejstříku, může, byla-li mu movitá věc někým zastavena k zajištění pohledávky z jejich vzájemného hospodářského styku, požádat soud o prodej zástavy, aniž dlužníka žaluje.

§ 199

(1) Věřitel zapsaný v podnikovém rejstříku může, jde-li o zástavní právo a pohledávku

uvedené v předchozím ustanovení a bylo-li písemně ujednáno, že se lze uspokojit ze zástavy bez soudního řízení, sám dát zástavu prodat ve veřejné dražbě. Má-li zástava úředně stanovenou cenu, může ji za tuto cenu prodat i jinak.

(2) O výkonu prodeje je věřitel povinen dlužníka bez odkladu zpravit.

§ 200

Zanikne-li pohledávka anebo pomine-li její zajištění zástavním právem, je věřitel povinen vrátit zástavu nebo vydat listinu, podle které lze zapsat v knize pozemkové nebo železniční zánik zástavního práva, nebo jde-li o nemovitosti v těchto knihách nezapsané, vyznačit, že zástavní právo zaniklo. Není-li zástavní právo v knize zapsáno anebo není-li uložena u soudu smlouva zástavní, je věřitel povinen smlouvu zástavní vydat.

§ 201

Neplatné úmluvy

Neplatné jsou úmluvy, kterými se zástavci ukládá více povinností, než zákon dovoluje. Zejména nelze smluvit, že dlužník nesmí zástavu nikdy vyplatit nebo že nesmí věc nemovitou zastavit někomu jinému, že zástava propadne věřiteli, jakmile se pohledávka stane splatnou a nebude uspokojena, že věřitel může zástavu zpeněžit libovolným způsobem nebo že si ji může ponechat za libovolnou nebo napřed určenou cenu. Neplatná je také úmluva, že věřiteli náleží výnos ze zástavy; lze však smluvit, že věřitel může užívat movité zástavy za přiměřený plat.

§ 202

Zástavní právo vespolečné

K zajištění téže pohledávky lze zastavit nedílně i několik věcí. Věřitel je pak oprávněn domáhat se uspokojení celé pohledávky nebo její části z kterékoli zástavy.

Právo nadzástavní

§ 203

(1) Pohledávku zajištěnou zástavním právem k nemovitosti může věřitel i bez souhlasu vlastníka nemovitosti zastavit svému věřiteli. Tím vznikne k nemovitosti právo nadzástavní.

(2) Také zástavní právo k pohledávce se zapíše v knize pozemkové nebo železniční anebo se uloží u soudu listina o jejím zastavení.

§ 204

O tom, kdy zastavení pohledávky zajištěné zástavním právem k nemovitosti působí proti socialistickým osobám právnickým, platí obdobně ustanovení o tom, kdy proti nim působí zastavení věci nemovité (§ 190 odst. 2).

Právo zadržovací

§ 205

Kdo je jinak povinen vydat věc, může ji zadržet, aby zajistil svou splatnou pohledávku za náklad pro věc anebo na náhradu škody věcí mu způsobenou.

§ 206

Zadržovací právo nelze však vykonat, je-li tu povinnost vrátit věc svémocně nebo lstivě odňatou, vypůjčenou, vzatou do úschovy anebo najatou.

§ 207

Kdo věc zadržuje, má, pokud jde o opatrování věci a náhradu nákladů na věc učiněných, stejné postavení jako zástavní věřitel (§ 194).

§ 208

Dá-li se jistota (§§ 295, 296), právo zadržovací zanikne.

Zadržovací právo věřitele zapsaného v podnikovém rejstříku

§ 209

(1) Věřitel, který je zapsán v podnikovém rejstříku, může k zajištění splatných pohledávek z hospodářského styku zadržet peníze, cenné papíry a jiné movité věci svého dlužníka, které má z jeho vůle u sebe. Zadržovací právo však nemá k věcem, stran nichž mu dlužník anebo někdo jiný před jejich odevzdáním nebo při něm uložil, aby s nimi naložil způsobem, který se s výkonem zadržovacího práva nesnáší.

(2) Bude-li však na dlužníka vedena bezvysledná exekuce nebo bude-li jinak úředně zajištěna jeho neschopnost platit a nastanou-li tyto skutečnosti anebo dozví-li se o nich věřitel až po odevzdání věci, má věřitel zadržovací právo, a to i k zajištění pohledávky dosud nesplatné, a nevádí, ani bylo-li věřiteli uloženo, jak má s věcmi naložit.

§ 210

O výkonu zadržovacího práva podle předchozího ustanovení je věřitel povinen dlužníka bez odkladu zpravit a má právo na uspokojení z výtěžku soudního prodeje zadržené věci před každým jiným věřitelem.

ČÁST ČTVRTÁ

PRÁVO ZÁVAZKOVÉ

HLAVA JEDENÁCTÁ

VZNIK A OBSAH ZÁVAZKU

Vznik závazku

§ 211

Důvody závazků

Závazky vznikají z provádění jednotného hospodářského plánu, z právních úkonů, zejména ze smluv, dále ze způsobení škody, z bezdůvodného obohacení a z jiných v zákonech uvedených skutečností.

§ 212

Závazky z provádění jednotného hospodářského plánu

(1) Provádění jednotného hospodářského plánu zabezpečuje se smlouvami zvláště přizpůsobenými potřebám hospodářského plánování (hospodářskými smlouvami). Podle potřeb hospodářského plánování mohou orgány k tomu příslušné uložit určitý závazek.

(2) Právní poměry takto vzniklé řídí se tímto zákonem, pokud není ustanoveno jinak.

Závazky ze smluv

§ 213

Smlouva je uzavřena, jakmile se strany shodly o tom, co má být obsahem smlouvy.

§ 214

(1) Nabídku k uzavření smlouvy je třeba přijmout ve lhůtě určené nabízejícím. Není-li lhůta určena, je třeba nabídku učiněnou mezi přítomnými nebo mezi osobami jinak přímo jednajícími přijmout bez zbytečného odkladu; jinou nabídku je třeba přijmout nejdéle do doby, do které nabízející může očekávat odpověď, počítaje s tím, že nabídka došla včas a že také odpověď byla vypravena včas a řádně.

(2) Smlouva je uzavřena i tehdy, dojde-li projev o přijetí nabídky po lhůtě určené nabízejícím, jestliže nabízející musil poznat, že přijetí nabídky bylo vypraveno včas, a přesto bez zbytečného odkladu neprohlásí, že přijetí nabídky odmítá jako opožděné.

§ 215

Na přijetí nabídky s odchylkami nebo výhradami hledí se jako na odmítnutí a na nabídku novou.

§ 216

Nabídka zanikne odvoláním, jen když odvolání dojde nejpozději s nabídkou. Zemře-li některá ze stran anebo pozbude-li svéprávnosti, nabídka nezanikne, není-li z nabídky samé nebo z povahy a účelu smlouvy zřejmý opak.

§ 217

V případech, kdy není obvyklé výslovné přijetí nabídky, stačí k uzavření smlouvy, jestliže se strana, které nabídka svědčí podle ní zachová ve lhůtě k tomu určené nebo okolnostem přiměřené.

Obsah závazků

§ 218

Z platného závazku je dlužník povinen něco dát, činit, opominout nebo snášet a věřitel je oprávněn to na něm požadovat.

§ 219

Platnosti závazku nepřekáží, že není vyjádřen důvod, z kterého je dlužník povinen plnit. Věřitel je však povinen prokázat důvod závazku, ledaže jde o cenné papíry hromadně vydané nebo o jiné cenné papíry, pro které je zákonem stanoveno, že věřitel této povinnosti nemá.

§ 220

Mají-li si ze smlouvy plnit obě strany navzájem, může se domáhat splnění závazku jen ten, kdo sám splnil dříve závazek svůj nebo je hotov jej splnit. I ten, kdo je povinen plnit napřed, může své plnění odepřít až do té doby, kdy bude poskytnuto nebo zajištěno plnění vzájemné, jestliže je plnění druhé strany ohroženo okolnostmi vyskytnuvšími se u druhé strany, které mu nebyly známy, když smlouvu ujednal.

§ 221

(1) Lze-li závazek plnit několikerým způsobem, má právo volby dlužník, nebylo-li ujednáno jinak. Od vykonané volby nelze však odstoupit.

(2) Byla-li volba zmařena nahodilou zkázou některé věci, může strana, která měla právo volby, od smlouvy odstoupit.

§ 222

Je-li dlužník povinen plnit jisté množství věcí určených podle druhu, je povinen plnit věci prostřední jakosti.

§ 223

(1) Každá ze stran si může vymínit odstoupení od smlouvy a smluvit pro ten případ peněžitou částku jako odstupné. Kdo smlouvu splní aspoň z části nebo přijme třeba jen částečné plnění, nemůže již od smlouvy odstoupit, ani když zaplatí odstupné.

(2) Nepřiměřeně vysoké odstupné může soud snížit, přihlížeje k významu řádného splnění smlouvy; práva domáhat se snížení nelze se předem vzdát.

§ 224

Na to, co je dáno při uzavření smlouvy některou stranou napřed, hledí se jako na splátku.

Odpovědnost za vady

§ 225

Kdo jinému přenechá věc za úplatu, odpovídá za to, že věc v době plnění má vlastnosti výslovně vymíněné a jako obyčejně mívá, že ji lze upotřebit podle povahy a účelu smlouvy nebo podle toho, co strany ujednaly, a že je bez právních závad.

§ 226

(1) Jde-li o vady zjevné nebo o takové závady, které lze poznat z knihy pozemkové nebo železniční, nelze uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady, ledaže vady byly zatajeny nebo zcizitel výslovně ujistil, že věc je bez všelikých vad a závad.

(2) Z dluhů na věci váznoucích je odpověden zcizitel.

§ 227

Nároku z odpovědnosti za vady lze se předem vzdát jen písemně.

§ 228

Přenechají-li se věci, jak stojí a leží (úhrnkem), neodpovídá zcizitel za jejich vady, ledaže věci nemají vlastnost, o níž zcizitel ujistil, že ji mají, nebo kterou si nabyvatel výslovně vymínil.

§ 229

K odpovědnosti za vady, které se vyskytnou do určené doby, může se zcizitel zavázat jen písemně.

§ 230

Chce-li nabyvatel uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady, protože si třetí osoba činí nárok na věc, má to bez zbytečného odkladu oznámit svému předchůdci. Neučiní-li tak, nepozbude sice svého nároku z odpovědnosti za vady, ale jeho předchůdce může proti němu užít všech námitek, jichž nebylo užito proti třetí osobě.

§ 231

Nabyvatel může uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady pouze tehdy, jestliže zciziteli oznámí vady bez zbytečného odkladu potom, kdy měl možnost věc prohlédnout. Neučiní-li tak, platí, že nemá námitek.

§ 232

(1) Jde-li však o vady, které nemohly být nabyvatelem zjištěny při obvyklé pozornosti nebo které zcizitel zatajil, nutno je oznámit nejpozději ve lhůtách stanovených pro podání žaloby z odpovědnosti za vady (§ 235).

§ 232

(1) Jde-li však o vady, které nemohly být nabyvatelem zjištěny při obvyklé pozornosti nebo které zcizitel zatajil, nutno je oznámit nejpozději ve lhůtách stanovených pro podání žaloby z odpovědnosti za vady (§ 235).

(2) Jde-li o věci zcizené se zárukou do určené doby (§ 229), musí být vady oznámeny bez zbytečného odkladu po jejich zjištění.

§ 233

(1) Jakmile nabyvatel zjistí vadu převzaté věci, je povinen uschovat věc po přiměřenou dobu, kterou určí zciziteli k přezkoumání vad.

(2) Jde-li o věc podléhající rychlé zkáze, může ji, upozorniv zcizitele, neprodleně dát prodat ve veřejné dražbě.

§ 234

(1) Zvláštní předpisy mohou stanovit, kdy se má za to, že zvíře bylo již v době plnění vadné (nemocné), objeví-li se některé vady do určité doby.

(2) Takových předpisů může se však nabyvatel dovolávat jen tehdy, jestliže bez zbytečného odkladu oznámí vadu zciziteli, nebo není-li zcizitel přítomen, místnímu národnímu výboru anebo dá zvíře prohlédnout znalcem nebo požádá soud o zajištění důkazu.

§ 235

(1) Nárok z odpovědnosti za vady musí být uplatněn u soudu, jde-li o nemovité věci, do jednoho roku, jde-li o věci movité, do šesti měsíců, a jde-li o vady zvířat, do šesti neděl. Jde-li však o podvod zcizitele, prodlužují se uvedené lhůty, nejde-li o vady zvířat, na dobu tří let.

(2) Lhůta počíná, jakmile nabyvatel měl možnost prohlédnout, po případě přezkoušet, a jde-li o odpovědnost za vady zvířat, při nichž platí určitá doba pro domněnku vadnosti, uplynutím této doby. Jde-li o odpovědnost proto, že třetí osoba vznesla na věc nárok, počíná lhůta, jakmile se nabyvatel o nároku dozvěděl. Jde-li o věci zcizené se zárukou, počíná tato lhůta, jakmile uplyne záruční doba (§ 229).

§ 236

Námítkou může nabyvatel uplatnit nárok z odpovědnosti za vady i později, když ve lhůtě

pro žalobu oznámí vady zciziteli.

§ 237

(1) Nelze-li vadu odstranit a nelze-li pro ni věci užívat smluveným způsobem nebo řádně, je nabyvatel oprávněn domáhat se zrušení smlouvy. Jinak se může nabyvatel domáhat buď přiměřené slevy s úplaty anebo opravy nebo doplnění toho, co chybí. K nepatrnému snížení ceny se nepřihlíží.

(2) Vyžaduje-li toho potřeba splnění jednotného hospodářského plánu, může se nabyvatel v případě, že jde o odstranitelnou vadu, domáhat zrušení smlouvy nebo dodání věci náležité jakosti, nebo může sám dát vadu opravit na účet zcizitele.

§ 238

Uplatnění nároku z odpovědnosti za vady nevylučuje nárok na náhradu škody z vady vzešlé.

Práva a závazky společné:

1. několika dlužníkům;

§ 239

Je-li několik dlužníků zavázáno k témuž plnění, jsou všichni zavázáni rukou společnou a nerozdílnou a věřitel může požadovat celé plnění na kterémkoli z nich, pokud není jinak stanoveno smlouvou nebo zákonem anebo pokud z povahy závazku neplyne, že může být splněn jen společnou činností všech.

§ 240

Ve vzájemném poměru jsou spoludlužníci zavázáni rovným dílem, není-li jinak stanoveno; pokud nemůže některý ze spoludlužníků svůj závazek splnit, rozdělí se podíl na něj připadající rovným dílem na ostatní.

§ 241

(1) Spoludlužník, proti němuž byl uplatněn celý nárok, může se domáhat na ostatních, aby ho zprostilí podílů dluhu na ně připadajících. Práva věřitelova nejsou tím dotčena.

(2) Splnil-li dlužník závazek, může požadovat na ostatních náhradu podílů dluhu na ně připadajících.

§ 242

Předchozí ustanovení platí obdobně, byl-li proti jednomu spoludlužníku uplatněn nárok, aby plnil více než podíl naň připadající, anebo plnil-li více, než naň připadá.

§ 243

Nemůže-li věřitel požadovat celé plnění na kterémkoli dlužníku zavázaném k těmž plnění, odpovídá každý zavázaný samostatně jen svým podílem, a nejsou-li podíly stanoveny, rovným dílem.

2. několika věřitelům

§ 244

Je-li někdo zavázán k těmž dělitelnému plnění několika věřitelům, může každý věřitel požadovat toliko svůj podíl; v pochybnostech se má za to, že podíly spoluvěřitelů jsou si rovny.

§ 245

(1) Je-li dlužník zavázán k těmž splnění několika věřitelům a bylo-li ujednáno, že kterýkoli z věřitelů může žádat celé splnění, je dlužník povinen plnit celek tomu, který o splnění požádá první.

(2) Splnil-li dlužník celý závazek jednomu ze spoluvěřitelů, nemohou již ostatní na něm nic požadovat.

§ 246

Je-li splnění nedělitelné, není dlužník povinen plnit jednomu ze svých spoluvěřitelů, dokud se mu nedostane jistoty (§§ 295, 296); jinak, nedohodnou-li se všichni věřitelé, může to, co je dlužen, uložit do soudní úschovy (§§ 316, 317).

§ 247

(1) Zdali je spoluvěřitel, který obdržel splnění nedělitelné nebo celé splnění, jež mohl žádat kterýkoli ze spoluvěřitelů, ostatním spoluvěřitelům něčím povinen a čím je povinen, rozhodne se podle poměru mezi spoluvěřiteli.

(2) Obdobně platí, jestliže spoluvěřitel obdržel více, než naň připadá.

Závazky ze smluv ve prospěch třetího

§ 248

Ze smlouvy ve prospěch třetí osoby může žádat splnění, není-li jinak smluveno, nejen druhá strana, nýbrž i tato třetí osoba. Námitky ze smlouvy má dlužník též proti této třetí osobě.

§ 249

Dokud třetí osoba neprojevila vůči dlužníku úmysl žádat plnění ze smlouvy, mohou smluvní strany, není-li smlouvou jinak stanoveno, smlouvu zrušit nebo změnit.

§ 250

Vzdá-li se třetí osoba svého nároku, může plnění žádat, neodporuje-li to smyslu smlouvy, druhá strana pro sebe.

HLAVA DVANÁCTÁ

ZMĚNY V OBSAHU ZÁVAZKŮ

§ 251

1. Úředním opatřením;

Vyžadují-li toho potřeby hospodářského plánování, mohou orgány k tomu příslušné změnit závazky z právních poměrů důležitých pro splnění jednotného hospodářského plánu.

2. prodlením dlužníkovým;

§ 252

Dlužník je v prodlení, nesplní-li závazek včas a řádně.

§ 253

(1) Od dlužníka, který prodlení zavinil, může věřitel žádat vedle splnění i náhradu škody prodlením vzniklé. Jde-li o dluh peněžitý, může věřitel náhradu škody žádat, jen pokud není kryta úroky z prodlení.

(2) Při úplatných smlouvách může věřitel také stanovit přiměřenou dodatečnou lhůtu ke splnění s tím, že pro případ marného jejího uplynutí od smlouvy odstoupuje.

§ 254

Je-li při úplatných smlouvách přesně stanoveno, kdy nebo do kdy je třeba smlouvu splnit a to tak, že jinak může jedna ze stran od smlouvy odstoupit, musí strana k odstupu oprávněná, chce-li trvat na splnění, po uplynutí lhůty oznámit to bez zbytečného odkladu straně druhé; jestliže tak neučiní, nemůže již později trvat na splnění. Totéž platí, lze-li z povahy smlouvy nebo z účelu splnění, který je dlužníku znám, usoudit, že příjemce nemá zájem na opožděném splnění, nebo opozdí-li se dlužník s plněním částečným, na plnění ještě zbývajících.

§ 255

Dlužník, který je v prodlení se splněním závazku peněžitého, je povinen zaplatit zákonné úroky z prodlení, nebyly-li smlouveny úroky nižší. Výši zákonných úroků upravuje zvláštní předpis.

§ 256

Je-li splnění dělitelné a dlužník prodlévá s částí splnění, může věřitel odstoupit buď co do jednotlivých nebo všech ještě dluhovaných částí, když lze z povahy smlouvy nebo z účelu splnění, dlužníku známého, usoudit, že věřitel nemůže mít zájem na plnění zbývajícím.

§ 257

Odstoupení od smlouvy se nedotýká nároků na náhradu škody vzniklé nesplněním.

§ 258

Dlužník, který je v prodlení, odpovídá i za nahodilou zkázu věci, ledaže by věc propadla zkáze i při včasném splnění.

3. prodlení věřitelovým;

§ 259

Věřitel je v prodlení, jestliže nepřijal plnění řádně nabídnuté nebo neposkytl v čase plnění potřebného spolupůsobení ke splnění závazku. V těchto případech je věřitel zejména povinen nahradit dlužníku náklady, které z toho vznikly. Dále na něj přechází nebezpečí nahodilé zkázy věci. Kromě toho je dlužník oprávněn požadovat od věřitele náhradu jiných škod způsobených

prodlením, je-li věřiteli možno přičíst vinu.

§ 260

Za dobu věřitelova prodlení není dlužník povinen platit úroky.

§ 261

4. zaviněnou nemožností splnění

Jestliže dlužník zavinil nemožnost splnění, závazek zaniká a věřitel je oprávněn požadovat náhradu škody nesplněním vzniklé. Zavinil-li dlužník nemožnost jenom části splnění, zaniká závazek jen co do této části a věřitel může odstoupit od smlouvy co do zbývajících plnění bez újmy nároku na náhradu škody, když lze z povahy smlouvy nebo z účelu splnění, dlužníku známého, usoudit, že věřitel nemůže mít zájem na plnění zbývajícím.

HLAVA TŘINÁCTÁ

ZMĚNA V OSOBĚ VĚŘITELE NEBO DLUŽNÍKA

Postup pohledávky

§ 262

(1) Věřitel může smlouvou postoupit pohledávku jiné osobě.

(2) K platnosti postupu se vyžaduje platný právní důvod. Je-li postupitelem nebo postupníkem socialistická právnická osoba, má se za to, že tu takový důvod je.

§ 263

Postoupit nelze pohledávky, jejichž obsah by se změnou věřitele změnil nebo které zanikají nejpozději smrtí věřitelovou; postoupit nelze ani pohledávky, pokud nemohou být zabaveny, ani pohledávky, jejichž postup odporuje dohodě s dlužníkem.

§ 264

S postoupenou pohledávkou přechází veškeré její příslušenství a všechna práva s ní spojená. Postupitel je povinen vydat postupníku a na něj převést všechny právní pomůcky a zajišťovací prostředky, které má.

§ 265

(1) Dokud dlužník neví o postupu, může pohledávku vyrovnat s původním věřitelem.

(2) Postupitel může pohledávku vymáhat sám ve prospěch postupníka, souhlasí-li s tím postupník a sám ji nevymáhá.

§ 266

Námítky proti pohledávce, které měl dlužník v době postupu, zůstávají mu zachovány i po postupu; své vzájemné pohledávky může namítat, i když v době postupu ještě nebyly splatné.

§ 267

Byla-li pohledávka postoupena za úplatu, odpovídá postupitel postupníkovi za to, že v době postupu trvala a byla dobytá, a to jen do výše přijaté úplaty s úroky a náklady spojenými s bezvysledným vymáháním.

Převzetí dluhu

§ 268

(1) Kdo se dohodne s dlužníkem, že přejímá jeho dluh, nastoupí jako dlužník na jeho místo, přivolí-li k tomu věřitel. Přivolení věřitele může být dáno buď původnímu dlužníku nebo přejímateli dluhu.

(2) Kdo bez dohody s dlužníkem převezme dluh smlouvou s věřitelem, stane se dlužníkem vedle původního dlužníka a nikoliv na jeho místě.

§ 269

Projev nového dlužníka o převzetí dluhu musí se stát písemně.

§ 270

Obsah závazku se převzetím dluhu nemění, avšak zajištění dluhu poskytnutá třetími osobami trvají jen tehdy, když tyto osoby přivolí k výměně dlužníka.

§ 271

Převezme-li při zcizení nemovitosti nabyvatel zástavní právo na ni vážnoucí, má se za to,

že převzal dluh, i když o tom nebylo dáno písemné prohlášení; zcizitel může, jakmile je vlastnictví převedeno, vyzvat věřitele písemně, aby za něho přijal nového dlužníka. Nebude-li přivolení odepřeno do šesti měsíců, platí za dané; na to je třeba ve výzvě výslovně upozornit.

§ 272

(1) Převezme-li někdo smlouvou jmění nebo podnik, je zavázán vedle původního dlužníka, i když to neprohlásí písemně, co do dluhů, které náležejí k jmění nebo k podniku a o kterých při uzavření věděl nebo vědět musil. Nabyvatel odpovídá toliko do výše ceny nabytého majetku.

(2) Úmluvy mezi zcizitelem a nabyvatelem, které se tomu příčí a které by byly na újmu věřitelů, nemají proti nim právních následků.

§ 273

Převezme-li smlouvou jmění nebo podnik osoba zciziteli blízká (§ 17 odst. 2), je zavázána vedle zcizitele i bez písemného prohlášení co do dluhů, které náležejí ke jmění nebo k podniku bez omezení na cenu majetku, ledaže o nich při převzetí ani nevěděla, ani vědět nemusila.

§ 274

Kdo se dohodne s dlužníkem, že opatří splnění jeho věřiteli, odpovídá dlužníkovi za to, že nebude musit splnit. Věřiteli z toho přímé právo nevznikne.

Poukázka

§ 275

Poukázkou se zmocňuje poukazník vybrat splnění u poukázaného a poukázaný se zmocňuje, aby mu splnil na účet poukazatelův. Přímého nároku nabude poukazník proti poukázanému teprve tehdy, až ho dojde projev poukázaného, že poukázku přijímá.

§ 276

(1) Pokud je poukázaný to, co má plnit, již poukazateli dlužen, je vůči němu povinen poukázce vyhovět. Jeho závazek zanikne, není-li jinak smluveno, teprve tím, že splní podle poukázky poukazníku. Má-li poukázkou být splněn dluh poukazatelův u poukazníka, který k tomu přivolil, je poukazník povinen poukázaného vybídnout, aby plnil.

(2) Nechce-li poukazník užít poukázky nebo odpírá-li poukázaný poukázku přijmout nebo podle ni plnit, je poukazník povinen oznámit to bez zbytečného odkladu poukazateli.

§ 277

Přijme-li poukázaný poukázku vůči poukazníku, může mu činit jen takové námitky, které se týkají platnosti přijetí nebo které vyplývají z obsahu poukázky anebo z jeho vlastních vztahů k poukazníkovi.

§ 278

(1) Dokud poukázaný ještě nepřijal poukázku vůči poukazníkovi, může ji poukazatel odvolat.

(2) Není-li mezi poukazatelem a poukázaným jiného právního důvodu, platí o právním poměru mezi oběma ustanovení o smlouvě příkazní; avšak poukázka nezanikne smrtí poukazatele nebo poukázaného. Zdali a pokud zrušení poukázky působí také proti poukazníku, řídí se právním poměrem mezi ním a poukazatelem.

§ 279

Promlčení nároku poukazníka proti poukázanému počíná, jakmile poukazníka došel projev o přijetí poukázky.

Poukázka na cenné papíry

§ 280

Peněžní ústav může vystavit na třetí osobu nebo na sebe písemnou poukázku, znějící na plnění cenných papírů, aniž v ní uvede důvod závazku.

§ 281

- (1) Zní-li taková poukázka na řad, může být převedena rubopisem.
- (2) Rubopisem přecházejí všechna práva z poukázky na osobu z rubopisu oprávněnou.

§ 282

(1) Kdo poukázku vystavenou peněžním ústavem přijme, je povinen plnit tomu, v jehož prospěch byla vystavena nebo na něhož byla převedena.

(2) Osoba z poukázky zavázaná je povinna plnit, jen vydá-li se jí kvitovaná poukázka. Proti osobě z poukázky rubopisem oprávněné může činit jen takové námitky, které vyplývají

z obsahu poukázky nebo z vlastních vztahů k oprávněnému.

§ 283

O náležitostech přijetí a rubopisu, jakož i o tom, kdo je z rubopisu oprávněn a jak toto oprávnění prokazuje, platí ustanovení o směnce. Podle těchto ustanovení se také posoudí, na kom může požadovat poukázku ten, kdo jí pozbyl.

HLAVA ČTRNÁCTÁ ZAJIŠTĚNÍ ZÁVAZKŮ

Smluvní pokuta

§ 284

(1) Sjednají-li strany pro případ nesplnění smlouvy místo náhrady škody smluvní pokutu a bude-li smluvní povinnost vinou dlužníkovou porušena, může věřitel požadovat buď splnění smluvních povinností nebo smluvní pokutu. Je-li smluvní pokuta sjednána pro případ nedodržení času nebo místa splnění, může být žádána vedle dodržení ostatních smluvních povinností, ledaže věřitel přijme splnění bez výhrady.

(2) K smluvní pokutě se lze zavázat jenom písemně a jen v penězích.

§ 285

Ujednáním smluvní pokuty nevzniká dlužníku právo osvobodit se od smluvní povinnosti zaplacením smluvní pokuty.

§ 286

Nepřiměřeně vysokou smluvní pokutu může soud přiměřeně snížit, přihlížeje k významu řádného splnění smlouvy; práva domáhat se snížení nelze se předem vzdát.

§ 287

Jde-li o smlouvu hospodářskou, (§ 212 odst. 1), užije se předchozích ustanovení, jen pokud nebylo ujednáno jinak.

Rukojemství

§ 288

Kdo se zaručí věřiteli písemným prohlášením za splnění cizího závazku, stává se dlužníkovým rukojmím a je věřiteli zavázán, pokud není ujednáno nic jiného, stejně jako dlužník.

§ 289

Věřitel může splnění vymáhat na rukojmím teprve tehdy, když dlužník, ač upomenut, závazek nesplnil, ledaže je ujednáno jinak.

§ 290

Věřitel je povinen na požádání zpravit rukojmího bez zbytečného odkladu o výši a o zajištění dlužníkovu závazku.

§ 291

Rukojmí má vůči ostatním zavázaným stejná práva jako spoludlužník.

§ 292

Rukojmí může odepřít splnění věřiteli potud, pokud věřitel zavinil, že nelze dosáhnout uspokojení od dlužníka.

§ 293

Smlouva zástavní

Pohledávku lze zajistit také smlouvou zástavní. Jak se zajišťuje pohledávka zastavením věci nebo práva, je ustanoveno v části o právech věcných.

§ 294

Zajišťovací postup pohledávek

Pohledávka může být zajištěna také postupem pohledávek dlužníka nebo pohledávek osoby třetí. Ustanovení o neplatných úmluvách při smlouvě zástavní (§ 201) platí přiměřeně i zde.

Jistota

§ 295

Závazek dát jistotu lze splnit zejména zřízením práva zástavního anebo způsobilými rukojmími.

§ 296

Nikdo není povinen přijmout věc nebo právo jako jistotu do částky vyšší, než kolik činí dvě třetiny odhadní ceny. Vklady u peněžních ústavů a státní cenné papíry jsou způsobilou jistotou do celé své výše.

§ 297

Uznání dluhu

Uzná-li někdo písemně, že zaplatí svůj dluh určený co do důvodu a rozsahu, má se za to, že dluh v době uznání trval. Při promlčeném dluhu má takové uznání tento právní následek jen když ten, kdo dluh uzná, o promlčení věděl.

HLAVA PATNÁCTÁ

ZÁNİK ZÁVAZKŮ

§ 298

1. úředním opatřením;

Vyžadují-li toho potřeby hospodářského plánování, mohou orgány k tomu příslušné zrušit závazky z právních poměrů důležitých pro splnění jednotného hospodářského plánu.

2. splněním;

§ 299

Závazek zaniká splněním.

Způsob, místo a čas splnění

§ 300

Věřitel nesmí odmítnout částečné plnění závazku, nabídnuté mu dlužníkem, pokud

neodporuje povaze závazku nebo dohodě stran.

§ 301

(1) Mají-li být věřiteli splněny různé závazky nebo různé položky téhož závazku a plnění nepostačuje k jejich vyrovnání, je vyrovnáno to, o čem dlužník při plnění prohlásí, že to chce zapravit.

(2) Jinak se započte plnění nejprve na úroky, pak na jiné vedlejší pohledávky věřitele a teprve potom na jistinu. Z několika jistin se vyrovná nejprve ta, o kterou dlužník byl nejprve upomenut, nebo která nejdříve dospěla, po ní ona, která dlužníka nejvíce tíží, a z několika jistin stejně obtížných jistina nezajištěná nebo méně zajištěná.

§ 302

Splnění se musí stát na místě, které je určeno dohodou stran nebo které vyplývá z povahy právního úkonu nebo z účelu splnění. Nelze-li takto místo splnění zjistit, je dlužník povinen plnit v místě, kde měl v době vzniku závazku své bydliště (sídlo) nebo svůj závod, z jehož provozu závazek vznikl. Míra a váha se určují místem splnění.

§ 303

Peněžité platy je dlužník v pochybnostech povinen dodat na své nebezpečí a náklady věřiteli do jeho bydliště (sídla) nebo závodu. Jestliže se po vzniku pohledávky toto místo změní, nese věřitel tím nastalé zvýšení nebezpečí a nákladů.

§ 304

(1) Ve všech případech, ve kterých je stanoven den dospělosti pohledávky, je třeba z povahy právního úkonu a úmyslu stran usoudit, zdali je stanoven ve prospěch obou nebo jen ve prospěch jedné z nich.

(2) Jestliže dlužník má právo splnit svůj závazek přede dnem dospělosti, není oprávněn si bez svolení věřitelova srazit částku odpovídající úrokům za mezidobí (diskont).

§ 305

Je-li dlužníku ponecháno na vůli, aby plnil, až bude chtít nebo moci, určí soud, požádá-li o to věřitel čas splnění podle zásad slušnosti.

§ 306

Není-li čas splnění určen jinak, může věřitel požadovat splnění ihned. Povinnost dlužníkovu splnit nastane pak dnem následujícím potom, kdy byl o splnění požádán.

§ 307

- (1) Dávky na úhradu osobních potřeb jsou splatné vždy aspoň na měsíc předem.
- (2) Totéž platí o splatnosti důchodu, není-li ujednáno jinak.

Splnitel a příjemce splnění

§ 308

Věřitel musí přijmout plnění od osoby od dlužníka rozdílné, jestliže tato osoba ručí za dlužníka osobně nebo určitými kusy majetkovými. Splněním vstupuje tato osoba do práva uspokojeného věřitele a je oprávněna domáhat se na dlužníkovi náhrady zapraveného dluhu. Uspokojený věřitel je povinen vydat ji a na ni převést všechny právní pomůcky a zajišťovací prostředky, které má.

§ 309

Nabídne-li třetí osoba, která neručí za závazek, plnění v dohodě s dlužníkem, musí věřitel přijmout plnění a je povinen splniteli, žádá-li o to nejpozději při splnění, postoupit svá práva za dlužníkem. Neodpovídá však mimo případ podvodu za to, že závazek trvá a je dobytý.

§ 310

Splní-li dlužník osobě, která předloží stvrzenku věřitele, vyrovná závazek, ledaže věděl, že ona osoba není oprávněna splnění přijmout.

§ 311

Jestliže někdo splní závazek věřiteli, ačkoli ví, že věřiteli nepřísluší správa jeho jmění, je povinen splnit závazek znovu potud, pokud to, co bylo splněno, již není, anebo pokud se to nedostalo oprávněnému příjemci.

Potvrzení o splnění

§ 312

Kdo splnil závazek je oprávněn žádat od příjemce strzenku (kvitanci) o tom, že závazek byl splněn. Plní-li je dlužník v částkách, je věřitel povinen vydat mu na jeho žádost strzenku o plnění částečném. Náklady strzenky, není-li ujednáno nic jiného, nese dlužník.

§ 313

Nechce-li věřitel vydat strzenku, může dlužník odepřít splnění; věřitel bude posuzován tak, jako by byl v prodlení.

§ 314

Je-li vydána strzenka na jistinu, má se za to, že byly zapraveny také úroky.

§ 315

Je-li mezi stranami obvyklé, že se čas od času provádí vyúčtování, má se za to, že ten, kdo má strzenku o zaplacení dluhu z doby pozdější, má vyrovnány i dluhy starší.

3. uložení do soudní úschovy;

§ 316

Nelze-li závazek splnit z důležitého důvodu, zejména je-li věřitel neznám, nepřítomen nebo v prodlení, je dlužník nebo ten, kdo má za něho plnit, oprávněn uložit dluhovanou věc do soudní úschovy.

§ 317

Uložení, které se stalo po právu, zprošťuje dlužníky závazku a nebezpečí nahodilé zkázy uložené věci přechází na věřitele.

4. dohodou stran;

a) zřízením nového závazku;

§ 318

(1) Závazek zaniká tím, že se dohodou věřitele a dlužníka nahradí závazkem jiným.

(2) K platnosti takové dohody se vyžaduje, aby původní závazek byl závazkem platným a žalovatelným. Nevadí však, je-li promlčen; v tomto případě musí být projev dlužníka písemný.

§ 319

V pochybnostech se nepokládá dosavadní závazek za zaniklý, pokud s novým může obstát.

§ 320

Rukojemská, zástavní a jiná práva, spojená se zaniklým závazkem, při takové dohodě zanikají, jestliže se účastníci nedohodnou jinak.

b) narovnáním;

§ 321

Dosavadní závazek lze nahradit novým tím, že si strany dohodou upraví práva mezi nimi dosud sporná nebo pochybná.

§ 322

Omyl v tom, co bylo mezi stranami sporné nebo pochybné, platnosti narovnání nevedí, ledaže omyl vyvolala některá strana lstí. Ani tehdy, je-li ze skutečností nově najevo vyšlých zřejmé, že ta neb ona strana žádné právo neměla, nepozbývá platnosti narovnání učiněné v dobré víře.

§ 323

Narovnání, kterým mají být mezi stranami upraveny veškeré nároky, nedotýká se nároku, na který strana nemohla pomýšlet.

§ 324

Rukojmí, kteří zajišťují původní práva sporná nebo pochybná, zajišťují i závazek k narovnání; totéž platí i o zástavách. Avšak rukojmí a zástavce, který je osobou od dlužníka rozdílnou, mohou, jestliže nepřistoupili k narovnání, namítat věřiteli vše, co by mohli namítat proti pohledávce, kdyby narovnání nebylo.

§ 325

c) prominutím dluhu;

Věřitel může dlužníkovi prominout dluh, smlouvou s ním uzavřenou; věřitelův projev se musí stát písemně.

5. započtením;

§ 326

Vzájemné pohledávky směřující k plnění stejného dluhu zrušují se započtením, pokud se vzájemně kryjí, když některá z obou stran, třeba i proti vůli strany druhé, učiní projev směřující k započtení. Zrušení pohledávek nastane pak okamžikem, kdy se započitatelné pohledávky setkají.

§ 327

K započtení se nehodí pohledávky promlčené, neplatné pro nedostatek formy, nebo vůbec nežalovatelné.

§ 328

Proti pohledávce dospělé nelze započíst pohledávku nedospělou.

§ 329

Proti pohledávkám na vrácení věcí svémocně nebo lstivě odňatých, vypůjčených, daných do úschovy nebo pronajatých nebo na peněžitou náhradu za ně není započtení přípustné.

§ 330

Proti pohledávkám na úhradu osobních potřeb, proti pohledávkám vyloučeným z exekuce, jakož i proti pohledávkám na náhradu škody způsobené na životě nebo zdraví není započtení přípustné.

§ 331

Byla-li pohledávka převedena postupně na několik osob, může dlužník sice započíst pohledávku, kterou měl v době prvního převodu za prvním převodcem, jakož i svoji pohledávku, kterou má za věřitelem posledním, nemůže však započíst svoji pohledávku, kterou má za některým z převodců prostředních.

§ 332

Dohodnou-li se strany, lze započtením vyrovnat jakékoli vzájemné pohledávky.

§ 333

6. splynutím;

Splyne-li jakýmkoli způsobem v jedné osobě právo se závazkem, zanikne právo i závazek, nestanoví-li zákon jinak.

§ 334

7. nezaviněnou nemožností splnění;

Nelze-li splnit závazek pro skutečnost, za kterou dlužník neodpovídá, zejména podlehne-li dluhovaná určitá věc takto zkáze, zanikne tím závazek. Závazky z bezdůvodného obohacení nejsou tím dotčeny.

§ 335

8. smrtí;

Závazek zaniká smrtí dlužníka, mělo-li být splnění provedeno osobně dlužníkem, nebo smrtí věřitele, bylo-li splnění omezeno pouze na jeho osobu. Závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyždění nezaniká smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

§ 336

9. uplynutím doby;

(1) Závazek zaniká, když uplyne doba, na kterou je omezen. Jak se závazky promlčují, je ustaveno v části o obecných ustanoveních.

(2) Zanikne-li nárok na opětující se plnění splatná předem, buďtež zaplacený dávky před tím dospělé; z poslední dávky buď však zaplacená jen ta část, která připadá na dobu do konce měsíce, v němž nárok zanikl.

HLAVA ŠESTNÁCTÁ

ZÁVAZKY K NÁHRADĚ ŠKODY

Odpovědnost za škodu způsobenou:

1. zaviněním;

§ 337

Kdo úmyslně nebo z nedbalosti poškodí jiného porušením závazku nebo jiné právní povinnosti, je povinen škodu nahradit.

§ 338

(1) Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobí úmyslným úkonem proti zásadám slušnosti.

(2) Kdo poškodí jiného výkonem práva je povinen nahradit škodu tehdy, jestliže vykonal právo záměrně, aby ho poškodil.

§ 339

Uvede-li se někdo svou vinou do přechodné duševní poruchy, odpovídá za škodu v tomto stavu způsobenou.

§ 340

Byla-li škoda zaviněna několika osobami, odpovídají všechny rukou společnou a nerozdílnou. Mezi sebou se vypořádají podle povahy a míry zavinění.

§ 341

2. náhodou;

Za škodu způsobenou náhodou odpovídá ten, kdo dá ze své viny k náhodě podnět, zejména tím, že poruší předpis nebo zařízení, které mají zabránit nahodilým škodám.

§ 342

3. v nutné obraně;

Kdo způsobí v nutné obraně škodu útočnickovi není za ni odpověden.

§ 343

4. v krajní nouzi;

Kdo způsobí škodu v krajní nouzi, aby odvrátil od sebe nebo od jiných nebezpečí přímo hrozící, je povinen škodu nahradit; tuto povinnost nelze však uložit osobě, která poškodila nebo zničila věc ohrožující bezpečnost a sama toto nebezpečí nevyvolala.

5. jinými osobami;

§ 344

Kdo je zavázán někomu něco vykonat, odpovídá mu za zavinění svého zákonného zástupce a osob, jichž užije k splnění svého závazku.

§ 345

Kdo užije osoby nezdatné nebo, ač o tom ví, osoby nebezpečné k obstarání svých záležitostí odpovídá za škodu, kterou tyto osoby způsobí ve svém poslání.

§ 346

Zdali a kdo odpovídá za škodu způsobenou nesprávným postupem v úředním výkonu stanoví zvláštní zákony.

§ 347

Způsobí-li škodu osoba mladší než je patnáct let nebo osoba v duševní poruše, nahradí ji ti, kdož zanedbali náležitý dohled. Náhrady škody lze se však domáhat i na škůdcích samých, mohli-li předvídat následky svého jednání; stejně tak, je-li to spravedlivé, se zřetelem k sociálním poměrům škůdce a poškozeného.

§ 348

Byla-li škoda způsobena také zaviněním poškozeného, nese škodu poměrně.

§ 349

Nahradit škodu je povinna i třetí osoba, která zavinila krajní nouzi nebo přechodnou duševní poruchu škůdce.

§ 350

6. věcí;

(1) Za škodu způsobenou věcí (§ 23) odpovídá ten, čí je věc nebo komu slouží, ledaže dbal potřebné péče o její opatrování nebo o dohled na ni.

(2) Tak odpovídá zejména za škodu způsobenou zvířetem jeho chovatel a za škodu způsobenou zřícením, pádem věci anebo uvolněním přírodní síly uživatel stavby nebo majitel bytu.

§ 351

7. při provozu zvláště nebezpečném;

(1) Při provozu zvláště nebezpečném odpovídá provozovatel za škodu vyvolanou takovým působením zdroje zvýšeného nebezpečí, kterým se navenek projevuje nebezpečnost provozu, ledaže byla způsobena neodvratitelnou náhodou, nemající původ v provozu, nebo vlastním jednáním poškozeného anebo neodvratitelným jednáním osoby třetí.

(2) Za třetí osobu se nepovažuje osoba zaměstnaná nebo užitá v provozu; ta odpovídá za škodu vedle provozovatele podle svého zavinění.

§ 352

8. při nekalé soutěži v hospodářském styku

(1) Na tom, kdo se octne v hospodářské styku v rozporu s dobrými mravy soutěže jednáním způsobilým poškodit soutěžitele, může se každý soutěžitel, který tímto jednáním utrpěl škodu nebo jemuž škoda přímo hrozí, domáhat, aby se zdržel takového jednání a odstranil závadný stav jím způsobený. Kdo věděl, že jeho jednání je způsobilé poškodit soutěžitele, je povinen mu nahradit způsobenou škodu.

(2) Jde-li o jednání zaměstnance při provozu podniku, lze se zdržení a odstranění závadného stavu domáhat i na podniku.

§ 353

Ochrana před hrozící škodou

V případech vážného ohrožení může se ohrožený domáhat, aby soud ohrožovateli zakázal jednání, které by mohlo vést ke škodě, nebo aby mu uložil provést opatření k odvrácení hrozící škody. Této ochrany nelze se domáhat, jde-li o činnost úředně schválenou.

Obsah a rozsah náhrady škody

§ 354

Škoda se nahrazuje uvedením v předešlý stav a není-li to dobře možné v penězích. Nahrazuje se nejen škoda skutečná, nýbrž i to co poškozenému ušlo.

§ 355

Při ublížení na zdraví je škůdce povinen nehradit náklady léčení, ušlý a budoucně ucházející výdělek, jakož i přiměřené bolestné a odškodnění za zohyždění, které překáží životnímu uplatnění poškozeného.

§ 356

Vzešla-li z poškození smrt, je škůdce povinen nahradit náklady léčení a pohřbu tomu, kdo je vynaložil, a osobám odkázaným svou výživou na usmrceného, co jim ušlo.

§ 357

Jako náhrada výdělků nebo dávek na úhradu osobních potřeb budoucně ucházejících se vyměří peněžitý důchod.

§ 358

V případech zvláštního zřetele hodných může soud náhradu škody přiměřeně snížit; přitom přihlédne zejména k poměrům stran, k významu škody a její náhrady, k osobním vlastnostem škůdce, jakož i k povaze a míře zavinění. Náhradu škody nelze takto snížit, jde-li o škodu způsobenou úmyslně a nikoli v krajní nouzi.

§ 359

Postih

Kdo odpovídá za škodu způsobenou zaviněním jiné osoby, má vůči ní postih.

HLAVA SEDMNÁCTÁ

ZÁVAZKY Z BEZDŮVODNÉHO OBOHACENÍ

Plnění bez právního důvodu

§ 360

Závazky z bezdůvodného obohacení vznikají plněním, pro které nebylo právního důvodu, nebo plněním, jehož právní důvod se neuskutečnil, nebo odpadl.

§ 361

Kdo byl takto bezdůvodně obohacen, je povinen vrátit předmět plnění s příslušenstvím, nebo není-li to dobře možné, zejména byly-li provedeny výkony, nahradit jejich cenu. Mimo to je povinen, vrátit užitky od té doby, kdy poznal bezdůvodnost svého obohacení. Má však nárok na náhradu nákladů jako jednatel bez příkazu (§§ 443 a násl.).

§ 362

Nemůže však být žádáno zpět, co bylo plněno před dospělostí platného dluhu nebo na dluh neplatný jen pro nedostatek formy, na dluh promlčený nebo nežalovatelný, pokud dluh nebyl plněn osobou, která se k němu nemůže zavázat sama.

Upotřebení věci pro jiného

§ 363

Byla-li mimo případ jednatelství bez příkazu upotřebena věc pro jiného, může se na něm vlastník, není-li vrácení věci dobře možné, domáhat její ceny, jakou měla v době upotřebení, i když sledovaný prospěch nenastal nebo byl zmařen.

§ 364

Byla-li věc ve společné nouzi obětována, aby byla odvrácena větší škoda, je každý, komu to prospělo, povinen dát vlastníku poměrnou náhradu.

§ 365

Náklad učiněný za jiného

(1) Kdo učiní náklad za někoho, kdo jej měl po právu učinit sám, je oprávněn se domáhat náhrady.

(2) Náhrada však nenáleží tomu, kdo učinil náklad proti vůli povinného, který by jej byl sám řádně vynaložil.

HLAVA OSMNÁCTÁ
SMLOUVA KUPNÍ A SMĚNNÁ

Smlouva kupní

§ 366

Kupní smlouvou se prodávající zavazuje odevzdat kupujícímu předmět koupě a kupující se zavazuje jej odebrat a zaplatit ujednanou cenu.

§ 367

Byla-li v kupní smlouvě ujednána běžná cena, rozumí se tím cena v místě a čase plnění.

§ 368

Není-li nic jiného ujednáno, přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, jakož i jeho užitky zároveň s nabytím vlastnictví (§ 111). Nabude-li kupující vlastnictví dříve, než se předmět koupě odevzdá, má prodávající až do odevzdání, práva a povinnosti schovatele.

§ 369

Není-li nic jiného ujednáno ani obvyklé, jsou strany povinny plnit bez zbytečného odkladu. Prodávající je oprávněn odevzdání předmětu koupě odepřít, nezaplatí-li mu kupující kupní cenu včas. Odesílá-li se předmět koupě na místo splnění nebo určení, není kupující povinen zaplatit kupní cenu, dokud nemá možnost si předmět prohlédnout.

§ 370

Prodlévá-li kupující s odebráním, může prodávající předmět koupě uložit na náklad kupujícího ve veřejném skladišti nebo u vhodného schovatele nebo jej může po upozornění dát prodat na účet kupujícího ve veřejné dražbě. Jde-li o věc podléhající rychlé zkáze a není-li čas na upozornění, není upozornění třeba.

§ 371

Není-li nic jiného ujednáno, nese náklady spojené s odevzdáním věci, zejména náklady s měření, z vážení a zabalení, prodávající, náklady spojené s odebráním kupující; odesílá-li se věc na místo, které není místem splnění, nese náklady odeslání kupující.

§ 372

Má-li být předmět koupě odeslán prodávajícím na místo splnění nebo určení, platí, pokud nebylo ujednáno jinak, že věc byla odevzdána v době, kdy byla odevzdána k dopravě.

§ 373

Tomu, kdo koupí nějaké užitky úhrnkem (§ 228) nebo v naději na nejisté budoucí užitky, náležejí všechny užitky řádně vytěžené. Nese však ztrátu, bylo-li jeho očekávání zmařeno.

§ 374

Výhrada vlastnictví

Má-li vlastnictví k prodané věci movité přejít na kupujícího až po zaplacení kupní ceny, musí být tato výhrada ujednána písemně. Neplyne-li ze smlouvy nic jiného, přechází nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení na kupujícího odevzdáním věci.

Právo předkupní a jiné výhrady při smlouvě kupní

§ 375

(1) Kdo prodá věc s výhradou, že mu ji kupující nabídne k výkupu, kdyby ji chtěl prodat má předkupní právo.

(2) Takové právo lze smluvit, i když se věc neprodává, a také pro případ jiného zcizení věci než prodejem.

§ 376

Předkupní právo ukládá povinnost jen tomu, kdo slíbil věc nabídnout k výkupu. Má-li předkupní právo povahu práva věcného, působí však také proti jeho nástupci; podle toho byla-li věc zcizena způsobem, pro který bylo předkupní právo umluveno, či jiným způsobem, může se oprávněný buď na nabyvateli domáhat aby mu věc přenechal, anebo mu zůstane předkupní právo zachováno.

§ 377

Předkupní právo nepřechází na dědice oprávněné osoby a nelze je převést na osobu jinou.

§ 378

Není-li ujednána doba, do kdy se má provést výkup, musí oprávněná osoba movitostí vyplatit do osmi dnů, nemovitosti do třiceti dnů po nabídce. Uplyne-li tato doba marně, právo předkupní zanikne. Nabídka se děje ohlášením veškerých podmínek; při nemovitostech písemně.

§ 379

Kdo je oprávněn vykoupit věc, musí zaplatit cenu nabídnutou někým jiným, není-li ujednáno jinak. Nemůže-li věc vykoupit nebo nemůže-li splnit podmínky nabídnuté vedle ceny a nelze-li je vyrovnat ani odhadní cenou, předkupní právo zanikne.

§ 380

(1) Předkupní právo socialistické právnické osoby předchází všechna ostatní předkupní práva.

(2) Právo předkupní nebrání nikdy, aby věc byla zcizena socialistické právnické osobě.

§ 381

Vedlejší úmluvy mající povahu podmínek a výhrad, připouštějících zánik právního poměru založeného kupní smlouvou, nepůsobí proti socialistickým právnickým osobám ani proti dědicům; zanikají za deset let.

§ 382

Smlouva směnná

Ustanovení o smlouvě kupní budiž přiměřeně užito také na smlouvu, kterou si strany vyměňují věc za věc, a to tak, že každá ze stran se považuje u věci, kterou výměnou dává, za stranu prodávající a u věci, kterou výměnou přijímá, za stranu kupující.

HLAVA DEVATENÁCTÁ

SMLOUVA DAROVACÍ

§ 383

Darovací smlouvou dárce něco bezplatně přenechává anebo slibuje obdarovanému a ten

dar nebo slib přijímá.

§ 384

Nebude-li dar při darování odevzdán, je třeba, aby darovací smlouva byla ujednána písemně.

§ 385

Darovací smlouva je neplatná, pokud má být podle ní plněno až po dárcově smrti.

§ 386

Dárce může darovací smlouvu zrušit, dopustí-li se obdarovaný úmyslného trestného činu proti dárce, jeho manželovi, dětem nebo rodičům.

HLAVA DVACÁTÁ

SMLOUVA NÁJEMNÍ

Práva a povinnosti pronajmatele a nájemce

§ 387

Smlouvou nájemní přenechává pronajmatel za úplaty nájemci věc, aby ji dočasně užíval anebo z ní bral užítky.

§ 388

Pronajmatel je povinen odevzdat pronajatou věc nájemci ve stavu způsobilém k smluvenému užívání, a nebyl-li způsob užívání smluven, k užívání obvyklému, a v tomto stavu ji svým nákladem udržovat. Drobné opravy a obyčejné náklady spojené s užíváním nese však nájemce.

§ 389

Nájemce je oprávněn užívat najaté věci podle smlouvy, a pokud smlouva o tom neustanovuje, přiměřeně povaze a určení věci. Stejně se posuzuje, zdali nájemce má povinnost věci užívat a jakou měrou.

§ 390

(1) Nájemce je povinen ohlásit pronajimateli bez zbytečného odkladu potřebu oprav, které má provést pronajimatel, jinak odpovídá za škodu a nemůže žádat o slevu s nájemného ani odstoupit od smlouvy.

(2) Nájemce je povinen připustit tyto i jiné opravy.

§ 391

Učiní-li nájemce na věc náklad, který náleží pronajimateli, přísluší mu náhrada podle ustanovení o jednatelství bez příkazu (§§ 443 a násl.). Nárok na náhradu musí ohlásit pronajimateli do třiceti dnů po provedené práci a domáhat se ho může jen do třiceti dnů po vrácení věci; jinak nárok zanikne.

§ 392

Podnájem

(1) Nestanoví-li smlouva jinak, může nájemce dát najatou věc do podnájmu.

(2) Dá-li nájemce věc do podnájmu protismluvně, má pronajimatel právo od smlouvy odstoupit.

Nájemné

§ 393

Není-li ujednáno nebo zvláštními předpisy stanoveno jinak, platí se nájemné z pozemků zemědělských nebo lesních pololetně pozadu 1. dubna a 1. října, u ostatních nájmu měsíčně předem.

§ 394

(1) K zajištění nájemného má pronajimatel nemovitosti zástavní právo k věcem movitým, které jsou na pronajaté věci a náležejí nájemci nebo osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti jako členové jeho rodiny, ledaže věci jsou z exekuce vyloučeny.

(2) Zástavní právo zanikne, odstraní-li se věci dříve, než budou zájemně popsány, ledaže budou odstraněny z úředního příkazu a pronajimatel ohlásí svá práva u soudu do osmi dnů po výkonu. Stěhuje-li se nájemce nebo zavlékají-li se věci, ačkoli nájemné není zapraveno nebo zajištěno, může pronajimatel zadržet věci na vlastní nebezpečí, musí však do osmi dnů požádat o zájemně popsání nebo věci vydat.

§ 395

Nájemce není povinen platit nájemné, pokud pro mimořádné události nebo vady věci jím nezaviněné nemohl najaté věci užívat způsobem smluveným, nebo nebyl-li způsob užívání smluven, přiměřeně povaze a určení věci, anebo nemohl-li z uvedených příčin při nájmu zemědělských nebo lesních pozemků dosáhnout žádného výnosu.

§ 396

(1) Může-li nájemce užívat najaté věci jen omezeně anebo jestliže při nájmu zemědělských nebo lesních pozemků užitky z věci klesly mimořádnou událostí pod polovinu obyčejného výnosu, má nájemce nárok na poměrnou slevu s nájemného.

(2) Nemůže-li nájemce užívat věci jen pro překážku, která se vyskytla na jeho straně, nemá nárok na prominutí ani na slevu s nájemného. Pronajimatel si však musí započíst náklad, který uspořil, a cenu výhod, které měl z toho, že nájemce věci neužíval, nebo z toho, že věci bylo užíváno jinak.

§ 397

(1) Chce-li se nájemce domáhat prominutí nebo slevy s nájemného, musí bez zbytečného odkladu ohlásit pronajimateli událost, která zakládá jeho nárok; jinak jeho nárok zanikne.

(2) Nároku na prominutí nebo na slevu s nájemného nelze se předem vzdát.

Skončení nájmu

§ 398

(1) Nájem skončí uplynutím doby, na kterou byl ujednan.

(2) Užívá-li nájemce věci i po skončení nájmu a pronajimatel do patnácti dnů proti tomu u soudu nezakročí, obnovuje se nájemní smlouva za týchž podmínek, za kterých byla ujednána původně. Nájem ujednaný na dobu delší než rok se obnovuje vždy na rok, nájem ujednaný na dobu kratší, na tuto dobu.

§ 399

(1) Plní-li nájemce správně své závazky ze smlouvy, má přednostní nárok na uzavření nové nájemní smlouvy.

(2) Tento nárok nemá, věděl-li při uzavření nájemní smlouvy, že věc je pro další dobu pronajata již jiné osobě, nebo má-li novým nájemcem být osoba pronajimateli blízká (§ 17 odst. 2) anebo socialistická právnická osoba.

§ 400

(1) K zrušení nájemní smlouvy ujednané na neurčitou dobu je třeba výpovědi.

(2) Nájemní smlouvu lze vypovědět: u nájmu zemědělských nebo lesních pozemků na půl roku, a to ke dni 1. října; u nájmu jiných nemovitostí čtvrtletně, nejpozději patnáctého dne měsíce ledna, dubna, července a října, a to ke konci příslušného kalendářního čtvrtletí; u nájmu věcí movitých na měsíc kdykoli.

§ 401

(1) Najaté místnosti nutno vyklidit a odevzdat tak, aby vlastníku nebo novému nájemci mohlo být na jeho žádost poskytnuto přiměřené místo, nejméně však polovina místností, ke složení jeho věcí movitých a to u nájmu zemědělských nebo lesních pozemků 10. října, u nájmu jiných nemovitostí 10. ledna, 10. dubna, 10. července a 10. října.

(2) Vyklizení a odevzdání nájemního předmětu musí být skončeno u nájmu zemědělských nebo lesních pozemků do 15. října, u nájmu jiných nemovitostí do 15. ledna, 15. dubna, 15. července a 15. října.

§ 402

Ustanovení o době výpovědi, vyklizení a odevzdání platí jen tehdy, není-li smlouvou nebo zvláštními předpisy stanoveno jinak.

§ 403

(1) Nájemce je oprávněn odstoupit od smlouvy kdykoli, když byla najatá věc odevzdána ve stavu nezpůsobilém buď k užívání smluvenému nebo obvyklému, anebo když se později bez viny nájemcovy stane nezpůsobilou k smluvenému nebo obvyklému užívání, když se stane neupotřebitelnou, anebo když mu bude odňata taková část věci, že by tím byl zmařen účel smlouvy.

(2) Jsou-li místnosti najaté k bydlení nebo k tomu, aby se v nich lidé zdržovali, zdraví škodlivé, má nájemce toto právo i tehdy, když při uzavření smlouvy o tom věděl. Práva odstoupit od smlouvy nelze se tu předem vzdát.

§ 404

Pronajimatel může kdykoliv odstoupit od smlouvy, jestliže nájemce přes výstrahu užívá najaté věci nebo trpí, aby se věci užívalo tak, že pronajimateli vzniká značná škoda, nebo jestliže nájemce, ať upomenut nezaplatil dlužné nájemné ani do splatnosti dalšího nájemného, a je-li tato doba kratší než tři měsíce, do tří měsíců, nebo jestliže vzhledem k úřednímu příkazu musí být najatá věc vyklizena.

§ 405

Zkázou najaté věci nájemní smlouva zaniká.

§ 406

Po dané výpovědi nebo nejdéle ve třech měsících před skončením nájmu je nájemce nemovité věci povinen, není-li ujednáno jinak, až do doby odevzdání dovolit, aby ten, kdo hodlá věc najmout, si ji prohlédl za přítomnosti pronajimatele nebo jeho zástupce, a to tak, aby nájemce nebyl prohlídkou zbytečně obtěžován.

§ 407

Když se nájem skončí, je nájemce povinen, vrátit najatou věc ve stavu, jaký odpovídá právu a povinnosti věc užívat, obvyčejně tedy ve stavu, v jakém ji převzal, s přihlédnutím k obvyklému opotřebení.

§ 408

(1) Byla-li najatá věc poškozena nebo zneužíváním opotřebena, odpovídá nájemce i za osoby, které měly příležitost věc poškodit nebo zneužívat, protože náležejí k jeho domácnosti nebo k podnikání; za náhodu však neodpovídá.

(2) Náhrady lze se domáhat jen do šesti měsíců po vrácení najaté věci; jinak nárok zanikne.

§ 409

Dojde-li k změně vlastnictví k věci nemovité, má toliko nájemce právo rozvázat nájemní smlouvu řádnou výpovědí a to i když byla uzavřena na určitou dobu; výpověď však musí dát v nejbližším výpovědním období (§ 400). Při změně vlastnictví k věci movité má právo smlouvu takto vypovědět i nabyvatel.

VÝPŮJČKA

§ 410

Smlouvou o výpůjčce přenechává půjčitel věc vypůjčitelovi k bezplatnému dočasnému užívání.

§ 411

Vypůjčitel je oprávněn užívat věci způsobem smluveným nebo přiměřeným povaze a určení věci.

§ 412

(1) Vypůjčitel je povinen věc vrátit ve smluvený čas. Nebyl-li čas k vrácení smluven, je povinen neprodlévat v užívání, aby mohl věc po splnění účelu bez zbytečného odkladu vrátit.

(2) Nebyla-li ani smluvena doba, po kterou se má věc užívat ani účel, ke kterému se jí má užívat, může půjčitel žádat půjčitel vrácení věci kdykoli.

§ 413

Vypůjčitel má právo vrátit věc předčasně; kdyby však půjčitelovi vznikly z předčasného vrácení obtíže, nemůže se tak stát proti jeho vůli.

§ 414

Užívá-li vypůjčitel věci neoprávněným způsobem, může půjčitel žádat, aby mu byla věc vrácena ihned.

§ 415

Byla-li věc poškozena, zničena nebo ztracena, je vypůjčitel povinen nahradit i škodu nahodilou, ke které dal ze své viny podnět, ledaže by nahodilá škoda stihla věc i jinak.

§ 416

Vypůjčitel je oprávněn domáhat se na půjčitelovi náhrady škody, která mu byla způsobena věcí danou v užívání, jestliže půjčitel zatajil její skryté vady.

§ 417

Obyčejné náklady spojené s užíváním věci nese vypůjčitel. Na vynaložení mimořádných nákladů na zachování věci nemá nárok žádná ze stran.

§ 418

Vzájemných nároků z výpůjčky lze se domáhat jen do šesti měsíců po vrácení věci; jinak zaniknou.

HLAVA DVACÁTÁ DRUHÁ

PŮJČKA

§ 419

Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po čase věci stejného druhu.

§ 420

Není-li čas k vrácení smluven, je dlužník povinen splnit dluh bez zbytečného odkladu jakmile je o to požádán.

§ 421

(1) Byly-li ujednány úroky, nesmějí převyšovat úroky placené z vkladů ústavy lidového peněžnictví.

(2) Při půjčce nepeněžité lze ujednat jako úroky plnění přiměřeného většího množství nebo věcí lepší jakosti, ale téhož druhu.

HLAVA DVACÁTÁ TŘETÍ

SMLOUVA SCHOVACÍ

§ 422

Smlouvou schovací přejímá někdo věc movitou, aby ji opatroval.

§ 423

(1) Schovatel je povinen převzatou věc opatrovat podle dohody, a není-li dohody o způsobu úschovy opatrovat pečlivě, zejména dát ji pojistit, pokud je to obvyklé, a když čas úschovy projde, převzatou věc vrátit spolu s tím, co k ní přibylo.

(2) Schovatel je povinen věc vrátit ukladateli i na požádání i dříve, než čas úschovy projde, ale sám není oprávněn vrátit ji dříve, ledaže ji pro nepředvidatelnou okolnost nemůže opatrovat bezpečně nebo bez vlastní škody.

§ 424

Není-li ujednáno ani z okolností patrné, jak dlouho má být věc v úschově, může ukladatel kdykoli žádat o vrácení věci a schovatel ji kdykoli vrátit.

§ 425

Jestliže schovatel převzaté věci užije nebo dá užít jinému, jestliže ji dá bez přivolení ukladatele nebo bez nutné potřeby někomu jinému do úschovy anebo je-li v prodlení s jejím vrácením, odpovídá i za nahodilou škodu, ledaže by tato škoda stihla uschovanou věc i jinak.

§ 426

Ukladatel je povinen není-li ujednáno jinak, nahradit schovateli podle obecných předpisů škodu, která mu vznikla z úschovy jakož i náklad, který schovatel na věc učinil, aby splnil svou povinnost. Odměna za úschovu mu přísluší jen když byla smluvena nebo když to odpovídá povolání schovatele nebo zvyklostem.

§ 427

Vzájemných nároků z úschovy lze se domáhat jen do šesti měsíců do vrácení věci; jinak zaniknou.

§ 428

(1) Za věci, které byly vneseny od přijatých hostů nebo pro ně, odpovídá provozovatel ubytovacího podniku jako schovatel.

(2) Neodpovídá však, když škoda není zaviněna ani jím, ani zaměstnanci podniku ani není způsobena jinými osobami, které do domu vešly vzhledem k jeho obecné přístupnosti.

§ 429

Vnesené jsou věci, které byly osobě odpovědné za provoz podniku anebo některému z jeho zaměstnanců odevzdány nebo přineseny na místo jimi vykázané nebo k uložení věci určené.

§ 430

Za skvosty a podobné drahocenné věci, peníze a cenné papíry odpovídá provozovatel v takových případech jen do částky určené zvláštním předpisem, ledaže je přijal do úschovy znaje jejich povahu, nebo že škodu zavinil sám, anebo že ji zavinily osoby užití v provozu nebo patřící k domácnosti provozovatele.

§ 431

Nárok na náhradu zanikne, jestliže poškozená osoba, jakmile zví o škodě, ji neohlásí provozovateli podniku bez zbytečného odkladu. To však neplatí, jestliže provozovatel přijme věci do úschovy.

§ 432

Provozovatel má právo vnesené věci zadržet k zajištění svých pohledávek, které mu vznikly ubytováním a stravováním hosta, hotovými výdaji a úschovou věci.

§ 433

Ustanovení o odpovědnosti provozovatele ubytovacího podniku platí obdobně o provozovateli podniků se stájem nebo garážemi, co do ustájených zvířat, umístěných vozidel a věcí, které obvykle jsou na nich. Totéž platí také o provozovateli jiných podniků, ústavů a zařízení, jejichž provoz s sebou pravidelně přináší odkládání svršků, co do věcí návštěvníky odložených na místě vyhrazeném k jejich uložení, a není-li takového místa, i co do věcí, které se zpravidla vnášejí a odkládají, když byly uloženy na jiném obvyklém místě.

HLAVA DVACÁTÁ ČTVRTÁ

SMLOUVA PŘÍKAZNÍ

Povinnosti příkazníka

§ 434

Smlouvou příkazní zavazuje se příkazník obstarat pro příkazce nějakou záležitost nebo provést jinou činnost.

§ 435

Příkazník je povinen jednat při plnění příkazu poctivě a podle svých schopností a znalostí. Od pokynů příkazcových se může odchýlit jen tehdy, jestliže je to nezbytné v zájmu příkazce a nemůže-li včas obdržet jeho souhlas; jinak odpovídá za škodu.

§ 436

Příkazník je povinen vykonat příkaz osobně. Svěřil-li provedení příkazu bez nutné potřeby někomu jinému, odpovídá, jako by příkaz provedl sám; jestliže však příkazce dovolil, aby si ustanovil zástupce, nebo jestliže ho bylo nezbytně třeba, odpovídá příkazník pouze za zavinění při volbě zástupce.

§ 437

Příkazník je povinen podat příkazci na jeho žádost veškeré zprávy o postupu plnění příkazu a převést na příkazce všechny užitek z provedeného příkazu; po provedení příkazu předloží příkazci vyúčtování.

Povinnosti příkazce

§ 438

Příkazce je povinen, není-li ujednáno jinak, poskytnout příkazníku na jeho žádost předem přiměřené prostředky nezbytné k splnění příkazu, a nahradit příkazníku nutný a užitečný náklad, který učinil při provádění příkazu, a to i tehdy, jestliže se výsledek nedostavil.

§ 439

(1) Příkazce je dále povinen nahradit příkazníkovi mimo škodu zaviněnou i tu škodu, která vznikla v souvislosti s prováděním příkazu.

(2) Utrpí-li příkazník při provádění příkazu škodu jen náhodou, může se pouze tehdy domáhat náhrady, jestliže se zavázal provést příkaz bezplatně; nedostane však více, než by mu náleželo na obvyklé odměně, kdyby byla ujednána.

§ 440

(1) Příkazce je povinen poskytnout příkazníkovi odměnu pouze tehdy, je-li smluvena nebo obvyklá, zejména vzhledem k povolání příkazníka.

(2) Odměnu je příkazce povinen zaplatit, i když se výsledek nedostaví, ledaže byl nezdar jednání způsoben vinou příkazníka.

Zánik příkazní smlouvy

§ 441

Pro zánik příkazní smlouvy platí přiměřeně ustanovení o zániku plné moci (§§ 69 až 72).

§ 442

Zanikla-li příkazní smlouva odvoláním je příkazce povinen nahradit příkazníku náhrady, které do odvolání měl, utrpěnou škodu a přísluší-li příkazníku odměna, také část odměny, přiměřenou vykonané práci. To platí i tehdy, bylo-li dokončení příkazního jednání zmařeno náhodou, k níž příkazník nedal podnět.

HLAVA DVACÁTÁ PÁTÁ

JEDNATELSTVÍ BEZ PŘÍKAZU

§ 443

(1) Obstará-li někdo, aniž k tomu je oprávněn, cizí záležitost, aby odvrátil hrozící škodu, je ten, jehož záležitost byla obstarána, povinen nahradit jednatele bez příkazu nutný náklad, i když se výsledek bez viny jednatele nedostavil.

(2) Zakročí-li však někdo z občanské povinnosti, aby odvrátil významnou škodu, má proti tomu, v jehož záležitosti jednal, nárok na náhradu škody jako příkazník, pokud mu škoda nebude nahrazena jinak.

§ 444

(1) Nejde-li o odvrácení hrozící škody, musí ten, kdo chce obstarat záležitost jiného zpravit jej o tom a vyčkat jeho souhlasu.

(2) Neučiní-li tak a jde-li o jednání k prospěchu jiného, má jednatel bez příkazu nárok na náhradu nákladů, jimiž byl ten, v jehož zájmu jednal, v době skončení jednání obohacen.

§ 445

(1) Kdo zasáhne do záležitosti jiného, aniž jde o odvrácení hrozící škody, odpovídá i za

náhodou, ledaže by nastala také bez jeho zásahu.

(2) Totéž platí, vmísí-li se někdo do záležitosti jiného proti jeho platně projevené vůli, ledaže jde o odvrácení významné škody z občanské povinnosti.

§ 446

Nemá-li jednatel bez příkazu nárok na náhradu nákladů, je oprávněn vzít si, pokud je to možné (§ 148 odst. 2), co pořídil svým nákladem.

§ 447

Jednatel bez příkazu je povinen dokončit jednání, podat o něm vyúčtování a převést vše, co získal, na toho, jehož záležitost obstaral.

HLAVA DVACÁTÁ ŠESTÁ

SMLOUVA O DÍLO

Pojem a obsah

§ 448

Smlouvou o dílo se zavazuje objednateli ten, komu bylo dílo zadáno, že je za odměnu provede na své nebezpečí.

§ 449

Na obsahu smlouvy a na povaze díla záleží, zdali je ten, komu bylo dílo zadáno, povinen provést je osobně, nebo zda je oprávněn za své osobní odpovědnosti.

§ 450

Odpovědnost za vady

(1) Má-li dílo vady, které jej činí neupotřebitelným, nebo které odporují úmluvě, může objednatel od smlouvy odstoupit. Nechce-li tak učinit nebo má-li dílo jinou vadu, může se domáhat bezplatné opravy - nevyžaduje-li přílišného nákladu - nebo přiměřené slevy s odměny. K opravě musí poskytnout přiměřenou lhůtu s upozorněním, že po jejím uplynutí opravu nepřijme.

(2) Jinak platí obecná ustanovení o odpovědnosti za vady (§§ 225 a násl.).

Zmar díla nebo jeho provedení

§ 451

Nezdaří-li se dílo proto, že hmota objednatelům dodaná byla zřejmě nevhodná, nebo proto, že objednatel dal zřejmě nesprávné příkazy, odpovídá ten, komu bylo dílo zadáno, za škodu jen tehdy, jestliže na to objednatel neupozornil.

§ 452

(1) Je-li k provedení díla třeba spolupůsobení objednatelů, je ten, komu bylo dílo zadáno, oprávněn stanovit k tomu přiměřenou lhůtu a po jejím marném uplynutí může od smlouvy odstoupit, jestliže na tento následek upozornil.

(2) Totéž platí, provádí-li se dílo u objednatelů a ten neučiní potřebná zdravotní a bezpečnostní opatření pro osoby dílo provádějící.

§ 453

Bylo-li dílo zmařeno náhodou před časem splnění, pozbývá ten, komu bylo dílo zadáno, nároku na odměnu.

§ 454

I když nebylo dílo provedeno, náleží tomu, komu bylo zadáno, odměna, jestliže bylo ochoten dílo provést a zabránily mu v tom okolnosti na straně objednatelů. Je však povinen dát si započíst to, co ušetřil neprovedením díla, co vydělal jinak nebo co vydělat úmyslně zameškal.

§ 455

Byl-li ten, komu bylo dílo zadáno, zdržen v provádění díla okolnostmi na straně objednatelů, náleží mu za to přiměřená náhrada.

§ 456

Objednatel je oprávněn odstoupit od smlouvy také tehdy, je-li zřejmé, že dílo nebude hotovo včas nebo nebude provedeno řádně, a ten, komu bylo zadáno, neučiní nápravu ani v přiměřené lhůtě k tomu dané.

Odměna

§ 457

(1) Není-li výše odměny stanovena smlouvou nebo zvláštními předpisy, buď poskytnuta odměna přiměřená.

(2) Není-li ujednáno jinak, zapravuje se odměna až po skončení díla. Provádí-li se však dílo po částech nebo vyžaduje-li náklady, je ten, komu bylo zadáno, oprávněn domáhat se už za provádění díla na objednateli přiměřené části odměny a náhrady nákladů.

§ 458

(1) Bylo-li dílo zadáno podle rozpočtu a byla-li závaznost rozpočtu zaručena, nemůže se ten, komu bylo zadáno, domáhat zvýšení odměny, ani když se rozpočtené práce projeví nepředvídaně velké nebo nákladné.

(2) Byla-li zaručena úplnost rozpočtu, nemůže se ten, komu bylo dílo zadáno, domáhat zvýšení odměny, objeví-li se potřeba dalších prací k dokončení díla.

§ 459

Bylo-li dílo zadáno podle rozpočtu, jehož závaznost nebyla zaručena, a ukáže-li se, že je nevyhnutelné jej značně překročit, může objednatel od smlouvy odstoupit, poskytne-li přiměřenou náhradu za vykonanou práci a vzniklé náklady. Ten, komu bylo dílo zadáno, musí však, jakmile se ukáže, že je překročení rozpočtu nevyhnutelné, oznámit to bez zbytečného odkladu objednateli, jinak pozbude nároku na náhradu za práce rozpočet převyšující.

§ 460

(1) Nehlásí-li se neznámý nebo nesnadno dosažitelný objednatel o objednané dílo po dobu šesti měsíců a nemá-li předmět, který má být objednateli vydán cenu převyšující částku určenou zvláštním předpisem, může se ten, komu bylo dílo zadáno, domáhat, aby věc mohl dát prodat ve veřejné dražbě. Z výtěžku dražby se mu uhradí odměna a náklady.

(2) Doba šesti měsíců se počítá ode dne, kdy dílo mělo být podle smlouvy převzato, a bylo-li provedeno později, ode dne, kdy bylo dokončeno.

§ 461

Vliv smrti stran na smlouvu

(1) Smlouva o dílo, při jehož provádění záleží na zvláštních osobních vlastnostech toho,

komu bylo dílo zadáno, ruší se jeho smrtí. Jeho dědicové se mohou domáhat jen zaplacení upotřebitelné hmoty připravené k dílu a části odměny přiměřené upotřebitelným výsledkům vykonané práce.

(2) Smrt objednatele sama o sobě smlouvu neruší.

HLAVA DVACÁTÁ SEDMÁ

SMLOUVA ZASILATELSKÁ

§ 462

Smlouvou zasilatelskou se zavazuje zasilatel příkazci, že mu na jeho účet, avšak vlastním jménem, obstará dopravu věci.

§ 463

Zasilatel je oprávněn žádat, aby mu byl dán příkaz v obstarání dopravy písemně (zasilatelský list).

§ 464

Nezakáže-li to příkazce výslovně, může zasilatel dopravu provést sám, a není-li to na újmu dopravy, může k obstarání dopravy užít dalšího zasilatele. Je však povinen jej o příkazu zpravit a vydat mu doklady potřebné k provedení příkazu.

§ 465

Zasilatel je povinen provést příkaz s odbornou péčí. Pojistit věci svěřené je však povinen jen na zvláštní příkaz.

§ 466

Použije-li zasilatel k provedení příkazu jiného zasilatele, odpovídá příkazci pouze za zavinění při jeho volbě. Užije-li jiného zasilatele, ačkoli to příkazce zapověděl, odpovídá mu, jako by byl jednání provedl sám.

§ 467

Zasilatel je povinen podat příkazci zprávu o škodě, která zasílaným věcem hrozí nebo na nich vznikla, jakmile se o tom dozví; jinak odpovídá za škodu vzniklou tím, že opominul

příkazce zpravit.

§ 468

(1) Zasilateli přísluší vedle náhrady nutných a užitečných nákladů smluvená odměna, a nebyla-li smluvena, odměna podle vydaných sazeb, a není-li jich, odměna přiměřená.

(2) Zasilatel je oprávněn žádat na příkazci zaplacení odměny, jakmile uzavřel smlouvu s dopravcem a zasílané věci mu odevzdal.

§ 469

Je-li nebezpečí zkázy nebo znehodnocení zasílaných věcí a není-li času vyžádat si opatření příkazce nebo prodlévá-li příkazce s takovým opatřením, může zasilatel dát věci prodat ve veřejné dražbě.

§ 470

Zasilatel má k zajištění všech svých nároků, a to i z běžného účtu v zasilatelském poměru, zástavní právo na zasílaných věcech, dokud jsou v jeho úschově nebo v úschově někoho, kdo je má jeho jménem u sebe, anebo dokud má cenné papíry, které jej opravňují, aby se zasílanými věcmi nakládal.

§ 471

Zasilatel může požádat o povolení prodeje zástavy, aniž žaluje. Soud nařídí prodej bez slyšení příkazce a na nebezpečí zasilatele.

§ 472

Další zasilatel je povinen vykonat oprávnění, která příslušejí dřívějším zasilatelům, obzvláště jejich zástavní práva, a je oprávněn uspokojit jejich nároky. Tyto nároky, pokud je uspokojil, přecházejí na něho spolu se zástavním právem je zajišťujícím.

§ 473

(1) Nároky proti zasilateli pro úplnou nebo částečnou ztrátu, poškození nebo opožděné dodání promlčují se v jednom roce. U nároků pro úplnou ztrátu zasílaných věcí počíná promlčecí doba ode dne, kdy zasláné věci měly být dodány, u nároků pro částečnou ztrátu, poškození nebo opožděné dodání ode dne, kdy k dodání došlo.

(2) Předchozí ustanovení neplatí, jde-li o škodu způsobenou záměrně.

HLAVA DVACÁTÁ OSMÁ

SMLOUVA NÁKLADNÍ

§ 474

Smlouvou nákladní se dopravce zavazuje odesílateli, že za úplatu provede dopravu věci a vydá ji určenému příjemci.

§ 475

Doprovce je oprávněn žádat, aby mu odesílatel vydal písemné potvrzení o objednavce dopravy (nákladní list).

§ 476

(1) Může být také ujednáno, že dopravce vydá odesílateli náložný list.

(2) Náložný list je cenný papír, obsahující závazek dopravcův vydat náklad tomu, kdo náložný list předloží a potvrdí na něm přijetí nákladu.

§ 477

Náložný list obsahuje: označení nákladu podle povahy, množství a značek, jméno odesílatele, jméno a bydliště (sídlo) dopravce, jméno osoby, které nebo na jejíž řad má být náklad dopraven, místo dodání, místo a den vystavení, ustanovení o dovozném a podpis dopravce.

§ 478

Doprovce je povinen vyhovět i novým příkazům odesílatele, dokud zásilku nevydal příjemci. Byl-li však vydán náložný list, může takový příkaz dát jen majitel náložného listu.

§ 479

(1) Doprovce je povinen věnovat řádnému provedení dopravy odbornou péčí a provést dopravu v ujednané lhůtě, a nebyla-li ujednána, bez zbytečného odkladu. Nebylo-li to výslovně zakázáno, může dopravce k provedení dopravy užít dopravce dalšího. Přitom odpovídá za všechny své zaměstnance a za jiné osoby, kterých užije při provádění dopravy.

(2) Dopravované věci je dopravce povinen pojistit jen je-li mu to zvláště přikázáno.

§ 480

Dopravce odpovídá za škody, které vzniknou na dopravovaných věcech od převzetí k dopravě až do vydání příjemci, ledaže škoda byla způsobena odesilatelem nebo vadností zásilky nebo jejího obalu, kterou nemohl dopravce poznat, anebo neodvratitelnou náhodou.

§ 481

(1) Při ztrátě je dopravce povinen nahradit běžnou cenu, kterou měla ztracená věc v místě odeslání v čase, kdy byla přijata k dopravě. Kromě toho je povinen nésti dovozní, clo a jiné náklady, zapravené v souvislosti s dopravou ztracené věci.

(2) Při poškození je povinen nahradit částku, o kterou byla dopravovaná věc znehodnocena.

§ 482

Dopravce má k zajištění všech svých nároků, které vyplývají z provedení nákladní smlouvy, zástavní právo na dopravovaných věcech dokud může s nimi nakládat.

§ 483

Vázne-li na dopravovaných věcech několik zástavních práv, má právo později vzniklé přednost před právem vzniklým dříve. Zástavní práva dopravců mají přednost před zástavním právem zasílatelovým.

§ 484

(1) O odměně za dopravu, o náhradě nákladů, o právu prodat dopravované věci ve veřejné dražbě a o výkonu zástavního práva dopravce platí obdobně ustanovení daná pro zasílatele (§§ 468, 469 a 471).

(2) Pro smlouvu nákladní platí obdobně také ustanovení o promlčení nároků ze smlouvy zasílatelské (§ 473).

HLAVA DVACÁTÁ DEVÁTÁ

SMLOUVA ZPROSTŘEDKOVATELSKÁ

§ 485

Kdo slíbí odměnu za to, že mu bude opatřena příležitost uzavřít smlouvu nebo že mu bude uzavření smlouvy zprostředkováno, je povinen poskytnout odměnu jen tehdy, když výsledku bylo dosaženo přičiněním zprostředkovatelovým.

§ 486

(1) Zprostředkovateli náleží odměna ve výši ujednané; není-li ujednána, odměna podle vydaných sazeb, a není-li jich, odměna přiměřená. Ani ujednaná odměna nesmí překročit úřední sazbu.

(2) Byla-li odměna slíbena jen pro případ určité činnosti zprostředkovatele nebo je-li ujednáno, že zprostředkovatel bude činný jen ve prospěch příkazce, nevznikne nárok na odměnu, byla-li smlouva uzavřena za okolností jiných.

§ 487

Ukáže-li se ujednaná odměna nepřiměřenou, upraví ji soud; práva domáhat se této úpravy nelze se předem vzdát.

§ 488

Náklady se zprostředkovateli hradí jen tehdy, je-li to výslovně ujednáno.

HLAVA TŘICÁTÁ

SMLOUVA O SDRUŽENÍ

§ 489

Několik osob se může sdružit, aby se společně přičinily o dosažení hospodářského účelu.

§ 490

Sdruží-li se takto osoby fyzické, musí se na činnosti sdružení účastnit vlastní prací.

§ 491

Do sdružení mohou členové vnést také vklady v penězích nebo v jiných věcech. Není-li smlouvou stanoveno jinak, má se za to, že vklady všech členů jsou si rovny.

§ 492

Vklady učiněné v penězích nebo v jiných věcech určených podle druhu jsou ve spoluvlastnictví všech členů. Ostatní vklady, není-li ustanoveno ve smlouvě jinak, jsou ve společném bezplatném požívání.

§ 493

Majetek nabytý při provozování společné činnosti stává se spoluvlastnictvím všech členů.

§ 494

(1) Podíly na majetku nabytém společnou činností jsou si rovny, není-li smlouvou ustanoveno jinak.

(2) Ze závazků jsou členové zavázáni rukou společnou a nerozdílnou.

§ 495

(1) Není-li ve smlouvě ustanoveno jinak, rozhodují členové o obstarávání společných záležitostí jednomyslně.

(2) Má-li podle smlouvy rozhodovat většina hlasů, přísluší každému členy jeden hlas; velikost podílu nerozhoduje.

§ 496

Každý člen, i když nevykonává správu, má právo se přesvědčit o hospodářském stavu sdružení. Ustanovení smlouvy tomu odporující jsou neplatná.

§ 497

(1) Každý člen může ze sdružení vystoupit, nikoli však v čase nevhodném nebo na újmu ostatních. Z vážných důvodů však může vystoupit kdykoli, a to i když byla smlouvena výpovědní lhůta.

(2) Z vážných důvodů může být člen ze sdružení vyloučen, a to, neustanovuje-li smlouva jinak, jen jednomyslným usnesením ostatních členů.

§ 498

Vystoupivšímu nebo vyloučenému členu vrátí se věci vnesené do požívání. Podíl na majetku, jak se jeví v den vystoupení nebo vyloučení, vyplatí se mu v penězích.

§ 499

Ani vystoupivší, ani vyloučený člen se nezabývá odpovědností za závazky, které vznikly do dne jeho vystoupení nebo vyloučení.

§ 500

Při zániku sdružení provedou všichni členové majetkové vypořádání. Nároky věřitelů je třeba předem uspokojit nebo zajistit.

HLAVA TŘICÁTÁ PRVÁ

SMLOUVA O DŮCHOD

§ 501

Smlouvou o důchod se zakládá někomu na jeho doživotí nebo na jinak omezenou dobu neurčitého trvání nárok na vyplacení určitého důchodu.

§ 502

K platnosti smlouvy o důchod je třeba, aby byla sjednána písemně.

§ 503

Nárok na důchod nelze převést na jiného. Dospělé dávky možno postoupit.

HLAVA TŘICÁTÁ DRUHÁ

SÁZKA A HRA

§ 504

(1) Výhra ze sázky nebo ze hry nelze vymáhat; vymáhat nelze ani pohledávky z půjček poskytnutých vědomě do sázky nebo hry. Takové výhry a pohledávky nemohou být ani platně zajištěny.

(2) Los se posuzuje jako sázka nebo hra.

§ 505

Předchozí ustanovení neplatí, jde-li o výherní podnik, který provozuje stát nebo který byl úředně povolen.

HLAVA TŘICÁTÁ TŘETÍ

VEŘEJNÝ PŘÍSLIB

§ 506

Příslib odměny na nějaký výkon osobě nikoli určité je závazný, jakmile se veřejně vyhlásí.

§ 507

(1) Byl-li výkon proveden společnou činností několika osob, rozdělí se odměna, neobsahuje-li vyhláška jiné ustanovení, podle poměru účasti těchto osob na výkonu; nelze-li tento poměr určit, rozdělí se rovným dílem mezi všechny.

(2) Nejde-li o společnou činnost, obdrží odměnu ten, kdo výkon provede nejdříve. Učiní-li tak několik osob současně nebo včas ve lhůtě k tomu určené, rozdělí se odměna mezi ně rovným dílem.

§ 508

(1) Veřejný příslib odměny za lepší pracovní výkon, postup nebo výsledek zavazuje příslibitele k zaplacení slíbené odměny tomu, jehož práce splňuje podmínky soutěže. Je-li několik prací si rovných, rozdělí se odměna mezi uchazeče rovným dílem.

(2) Vypsání veřejné soutěže musí obsahovat lhůtu soutěže, výši odměny a ostatní podmínky. Ve vyhlášce buď také uvedeno, jak bude přezkoumáno, zda práce vyhovují podmínkám soutěže a podle jakého měřítka budou práce srovnány a oceněny.

ČÁST PÁTÁ

PRÁVO DĚDICKÉ

HLAVA TŘICÁTÁ ČTVRTÁ

DĚDICTVÍ

Nabytí dědictví

§ 509

Dědictví se nabývá zůstavitelovou smrtí.

§ 510

Dědicem může být osoba fyzická i právnická.

§ 511

Dědic může nabýt buď veškerého majetku zůstavitelova nebo jeho poměrného dílu, anebo i jen jednotlivé věci nebo práva.

§ 512

Dědí se ze zákona, ze závěti anebo z obou těchto důvodů.

§ 513

Nenabude-li dědictví dědic ze závěti, jsou místo něho povoláni dědicové zákonní, a čeho nenabude žádný dědic, případně jako odúmrtí státu.

§ 514

(1) Dědic je povinen hradit náklady přiměřeného pohřbu zůstavitelova, jakož i plnit závazky, které na něho přešly smrtí zůstavitelovou; vše podle ustanovení o poměrné nebo přednostní úhradě a jen do výše ceny nabytého dědictví. Věřitelům, kteří své nároky neoznámili přesto, že je dědic dal k tomu soudem vyzvat, dědic neodpovídá, pokud je cena jím nabytého dědictví vyčerpána nároky ostatních věřitelů.

(2) Je-li dědiců několik, je každý z nich povinen plnit závazky částkou, jaká odpovídá poměru ceny jeho dědictví k ceně úhrnu toho, čeho se jim dědictvím dostalo.

§ 515

Případně-li odúmrtí státu, odpovídá stát za závazky stejně, jako by byl dědicem.

§ 516

Zřeknutí se dědictví

Dědictví lze se předem zřici písemnou smlouvou se zůstavitelem; kdo se dědictví zřiká, může tak učinit i s účinkem pro své potomky.

Odmítnutí dědictví

§ 517

- (1) Dědic může dědictví odmítnout.
- (2) Odmítnout dědictví nemůže však dědic, který si již jako dědic skutečně počínal.

§ 518

Odmítnou lze dědictví jen výslovným prohlášením, učiněným soudem písemně anebo ústně do soudního protokolu.

§ 519

- (1) Prohlášení o odmítnutí může dědic učinit jen do měsíce ode dne, kdy byl o svém dědickém právu úředně zpraven, ledaže mu soud se zřetelem k zvláštním poměrům určí lhůtu delší.
- (2) Nebude-li ve lhůtě soudem dané učiněno prohlášení, zdali nepřítomní nebo neznámí dědicové dědictví odmítají nebo ne, má se za to, že zůstavitel žádné takové dědice nezanechal.

§ 520

Odmítne-li dědic jen část dědictví anebo připojí-li k prohlášení jiné výhrady nebo podmínky, hledí se na věc tak, jako by dědictví nebyl odmítl.

§ 521

- (1) Prohlášení dědicovo, že dědictví odmítá, je neodvolatelné; totéž platí, prohlásí-li, že dědictví neodmítá.
- (2) Opatrovník nepřítomného nebo neznámého dědice (§ 61 odst. 2) nemůže taková prohlášení učinit; zmocněnec dědicův je může učinit jen podle zvláštní plné moci k tomu dané.

§ 522

Dědická nezpůsobilost

(1) Dědic není způsobilý ten, kdo se dopustí úmyslného trestného činu proti zůstaviteli, jeho manželu, dětem nebo rodičům, anebo zavrženíhodného jednání proti projevu poslední vůle zůstavitelovy.

(2) Dědická nezpůsobilost pomíjí, jestliže zůstavitel dědici promine.

Právní následky zřeknutí se dědictví, jeho odmítnutí a dědické nezpůsobilosti

§ 523

Na toho, kdo se dědictví předem zřekl, jakož i na jeho potomky, zřekl-li se dědictví i za ně, hledí se, jako by se smrti zůstavitelovy nedožili. To však neplatí o dědicích zůstavitelem přesto později povolaných.

§ 524

Jestliže dědic dědictví odmítne, hledí se na něj, jako by se smrti zůstavitelovy nedožil.

§ 525

Jestliže dědic není způsobilý dědit, hledí se na něj, jako by se smrti zůstavitelovy nedožil. Vyjde-li důvod dědické nezpůsobilosti najevo až po potvrzení dědictví, může se pravý dědic domáhat vydání dědictví, popřípadě náhrady škody.

HLAVA TŘICÁTÁ PÁTÁ

DĚDĚNÍ ZE ZÁKONA

Zákonní dědicové

§ 526

V první skupině dědí rovným dílem zůstavitelovy děti a pozůstalý manžel.

§ 527

Nedožije-li se dítě zůstavitelovy smrti, nabývají jeho dědického podílu rovným dílem jeho

děti; jestliže se smrti zůstavitelovy nedožily ani tyto děti nebo některé z nich, dědí stejně jejich potomci.

§ 528

Není-li zůstavitelových potomků, dědí pozůstalý manžel v druhé skupině a spolu s ním zůstavitelovi rodiče, jakož i osoby, které se zůstavitelem žily nejméně po dobu jednoho roku před jeho smrtí ve společné domácnosti jako členové rodiny a které z tohoto důvodu pečovali o společnou domácnost nebo byly odkázány výživou na zůstavitele.

§ 529

Dědicové druhé skupiny dědí rovným dílem; manžel však vždy nejméně polovinu zůstavitelova majetku.

§ 530

Nedožil-li se zůstavitelovy smrti některý z rodičů, nabývají dědického podílu tohoto zemřelého rodiče rovným dílem jeho děti, a není-li jich, jeho rodiče.

§ 531

Pozůstalý manžel, který žil se zůstavitelem v době jeho smrti ve společné domácnosti, dědí vedle svého podílu nedoplatky zůstavitelovy odměny za práci a opětuujících se důchodů až do výše jednoměsíčního příjmu, jakož i zůstavitelovo obvyklé domácí zařízení.

§ 532

(1) Osvojenec a jeho potomci i osvojitel a jeho příbuzní dědí navzájem podle dědických skupin jako příbuzní.

(2) Osvojenec nedědí v původní rodině a původní rodina osvojeného nedědí po něm. Bude-li však osvojenecký poměr zrušen, obnoví se dědění v původní rodině.

§ 533

Započtení na zákonný podíl

(1) Zůstavitelovým potomkům, jeho rodičům a starým rodičům započte se v poměru mezi nimi na jejich dědické podíly vše, co za zůstavitelova života od něho bezplatně obdrželi. Je-li dědicem potomek vzdálenější, započte se i to, co od zůstavitele obdržel jeho předek.

(2) Nezapočítávají se však obvyklá darování, přiměřená výdělečným a majetkovým poměrům zůstavitele, ani to, co poskytl na výživu a výchovu potomků a vůbec při plnění své zákonné vyživovací povinnosti.

HLAVA TŘICÁTÁ ŠESTÁ

DĚDĚNÍ ZE ZÁVĚTI

Závěť

§ 534

Závěť je jednostranný projev zůstavitelovy vůle, kterým zůstavitel osobně činí pořízení o svém majetku.

§ 535

Jednou závětí může učinit pořízení jen jediný pořizovatel.

§ 536

Ustanovil-li zůstavitel jednoho nebo několik dědiců s určením podílů nebo jednotlivých věcí, aniž je tím, čeho nabyli, jeho majetek vyčerpán, jsou ke zbývajícím částem majetku povoláni dědicové zákonní.

§ 537

Byla-li někomu zůstavena peněžitá částka nebo jiná movitá věc jako odkaz, platí o odkazu a o odkazníkovi přiměřeně ustanovení o dědictví a o dědici. Odkazník však neodpovídá za závazky zůstavitelovy, ani za náklady jeho pohřbu, byla-li odkazníkovi zůstavena věc, jejíž cena je v poměru k ceně zanechaného majetku jen nepatrná, a jestliže souhrn odkazů nečiní více než čtvrtinu toho, co zbude ze zanechaného majetku po odečtení dluhů.

§ 538

Při výkladu závěti budiž dbáno, aby byla splněna skutečná vůle pořizovatelova.

§ 539

Pořizovatel může v závěti ustanovit náhradního dědice pro případ, že dědic jím povolaný

dědictví nenabude.

§ 540

(1) Činit pořízení nemůže, kdo není v plném rozsahu svéprávný (§§ 9 a násl.).

(2) Nezletilec, který dovršil patnáctý rok, může však učinit pořízení o tom, čeho nabyl vlastní prací.

Náležitosti závěti

§ 541

(1) Závěť lze zřídit jen v písemné formě.

(2) Z každé závěti musí být patrný den, měsíc a rok, kdy byla sepsána.

§ 542

Závěť vlastnoruční musí být vlastní rukou napsána a podepsána.

§ 543

Závěť, kterou nenapsal pořizovatel vlastní rukou, musí vlastní rukou podepsat a přede dvěma svědky současně přítomnými výslovně prohlásit, že listina obsahuje jeho poslední vůli. Svědkové se musí na závěť podepsat.

§ 544

(1) Pořizovatel, který nemůže číst nebo psát, musí prohlásit svou poslední vůli před třemi svědky současně přítomnými do zápisu, který mu musí být přečten. Potom musí před nimi potvrdit, že listina obsahuje jeho pravou vůli. Pisatelem a předčítatelem mohou být i svědkové; pisatel však nesmí být zároveň předčítatelem.

(2) V zápisu musí být uvedeno, že pořizovatel nemůže číst nebo psát, kdo zápis napsal a kdo předčítal a jakým způsobem pořizovatel potvrdil, že listina obsahuje jeho pravou vůli. Zápis musí být svědky podepsán.

§ 545

(1) Každý může prohlásit svou poslední vůli do úředního zápisu před soudem nebo před

notářem; svědků není třeba.

(2) Nezletilci, kteří dovršili patnáctý rok, jakož i slepí, hluchí, kteří nemohou číst, a němí, kteří nemohou psát, mohou učinit pořízení jen před soudem nebo před notářem. Jestliže hluchý pořizovatel nemůže číst, nebo němý nemůže psát, je nutno přibrat tlumočníka, který se s ním může dorozumět a má způsobilost být svědkem závěti.

Svědkové a osoby zúčastněné při zřizování závěti

§ 546

Svědky závěti nemohou být nesvéprávní, slepí, hluchí, němí a ti, kdož neznají řeč, ve které se projev vůle činí ani duchovní a řeholníci.

§ 547

Závětí povolaný dědic a osoby jemu blízké (§ 17 odst. 2) nemohou při zřízení závěti působit jako úřední osoby, svědci, pisatelé, tlumočníci nebo předčitatelé.

Neplatná ustanovení závěti

§ 548

Ustanovení závěti, která se příčí zákonu nebo obecnému zájmu, jakož i ustanovení nesrozumitelná nebo si odporující, jsou neplatná.

§ 549

(1) Ustanovení závěti, jímž byl někdo povolán za dědice věci, která není v zanechaném majetku, je neplatné.

(2) Byl-li však někdo povolán za dědice peněžité částky, která není v zanechaném majetku, anebo prostředků na výchovu, výživu nebo zaopatření, je ustanovení platné. Nedohodnou-li se dědicové na splnění závěti, upraví splnění soud; přitom dbá, aby každý z dědiců přispěl tak, jak lze na něm slušně žádat.

§ 550

Neplatná je podmínka, kterou zůstavitel omezil povolání někoho za dědice. Neplatné je i ustanovení závěti, že toho, co se zůstavuje, má dědic nabýt jen na určitou dobu nebo později než dnem zůstavitelovy smrti, jakož i ustanovení závěti o tom, na koho má dědictví přejít po smrti dědicově. Neplatný je také zůstavitelův příkaz, aby dědic použil dědictví nebo jeho části určitým

způsobem nebo aby něco vykonal.

§ 551

Závěť je neplatná potud, pokud pořizovatel nezůstavil svým nezletilým potomkům tolik, kolik činí cena celého jejich zákonného podílu, anebo pokud nezůstavil jiným svým potomkům nebo tomu z rodičů anebo ze starých rodičů, který je v době zůstavitelova úmrtí v nouzi a už práce neschopný, tolik, kolik činí cena tří čtvrtin podílu, který by jim náležel podle ustanovení o dědění ze zákona.

§ 552

Vydědění

(1) Dědice, jehož zákonný podíl nemůže být závětí zkrácen vůbec anebo nikoliv o více než čtvrtinu jeho ceny (§ 551), může pořizovatel vydědit proto, že jej opustil v nouzi nebo že byl odsouzen pro úmyslný trestný čin nebo že trvale odpírá pracovat. Je-li takto vyděděný potomkem zůstavitelovým, nabývají jeho dědického podílu jeho potomci.

(2) Pro vydědění platí stejné náležitosti jako pro případ zřízení závěti.

§ 553

Zrušení závěti a vydědění

(1) Závěť se zrušuje platnou závětí pozdější, pokud vedle ní nemůže obstát, nebo jejím odvoláním. Odvolání vyžaduje způsobilosti a formy, jakých je třeba k platné závěti. Jestliže zůstavitel závěť úmyslně zničí, zruší tím svou závěť.

(2) Totéž platí o zrušení vydědění.

HLAVA TŘICÁTÁ SEDMÁ

ZAJIŠTĚNÍ DĚDICTVÍ, OCHRANA DĚDICŮ A POTVRZENÍ DĚDICTVÍ

Zajištění dědictví

§ 554

Zanechaný majetek budiž úředně sepsán.

§ 555

Soud nařídí na návrh nebo z povinnosti úřední zajištění dědictví, je-li toho třeba k ochraně nároků státu nebo jiného obecného zájmu anebo právních zájmů dědice nebo zůstavitelova věřitele, a to na dobu, dokud zájem trvá.

§ 556

Nebrání-li tomu způsob zajištění, může dědic, dokud mu nebylo dědictví ještě potvrzeno, dědictví zcela nebo zčásti zcizit, zadlužit, jeho podstatu změnit nebo činit opatření, která přesahují rámec obvyklého řádného hospodaření, jen s přivolením soudu.

Ochrana pravého dědice

§ 557

(1) Zjistí-li se pravý dědic teprve později, je povinen i ten, komu bylo dědictví soudem potvrzeno, vydat mu majetek, který z dědictví má, podle zásad o oprávněném a neoprávněném držiteli (§§ 145 a násl.); přitom se však nesmí na škodu pravého dědice obohatit. Kdo v dobré víře něčeho nabyt od nepravého dědice, jemuž bylo nabytí soudem potvrzeno, nikomu za to není odpovědný.

(2) Předchozí ustanovení platí obdobně, připadlo-li dědictví jako odúmrt' státu.

§ 558

Nárok na vydání dědictví se promlčí uplynutím tří let od zůstavitelovy smrti anebo ode dne, kdy jeho prohlášení za mrtvého nabude právní moci.

Potvrzení o nabytí dědictví

§ 559

Nabytí dědictví potvrdí soud dědici, jehož dědické právo je vykázáno.

§ 560

Nabytí dědictví nesmí však být potvrzeno, dokud je nutné jeho zajištění (§ 555). To však neplatí, jestliže již uplynul rok poté, kdy by bylo potvrzení mohlo jinak být vydáno.

§ 561

Potvrzení o nabytí dědictví je podkladem pro zápisy v pozemkové knize.

ČÁST ŠESTÁ

USTANOVENÍ PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ

§ 562

Ustanoveními tohoto zákona se řídí, pokud není dále ustanoveno jinak, i právní poměry vzniklé před 1. lednem 1951; do tohoto dne se tyto právní poměry řídí právem dřívějším.

§ 563

(1) Způsobilost k právům a povinnostem právnických osob, které dosud trvají, zůstává až do nové zákonné úpravy nedotčena.

(2) Společnosti zřízené podle dřívějšího obchodního práva, pokud o nich nebylo ustanoveno jinými předpisy, a společnosti podle obecného zákoníka občanského zanikají dnem 1. ledna 1951; majetkové vypořádání se řídí dřívějším právem.

§ 564

Právní poměry týkající se práva stavby, založené před 1. lednem 1951, zůstávají nedotčeny a jen na ně lze napříště užít ustanovení zákona č. **88/1947 Sb.**, o právu stavby.

§ 565

(1) Při dědění se užije práva platného v den smrti zůstavitele.

(2) Ustanovení o svěrenském náhradnictví nelze užít, zemře-li zůstavitel po 31. prosinci 1950, a to v případech uvedených v § 15 odst. 3 zákona č. **139/1947 Sb.**, o rozdělení pozůstalostí se zemědělskými podniky a o zamezení drobení zemědělské půdy, ani obdobně; soud tu ustanoví přejimatele z dětí, avšak zároveň zřídí pro pozůstalého manžela poživací právo k zemědělskému podniku, a to buď na doživotí, nebo na určitou dobu.

§ 566

(1) Lhůta, která počala běžet před 1. lednem 1951, skončí, určuje-li tento zákon lhůtu kratší, nejpozději uplynutím této kratší lhůty, počítané ode dne 1. ledna 1951; určuje-li lhůtu delší, uplynutím této delší lhůty, počítané ode dne, kdy lhůta počala běžet.

(2) Totéž platí o době vydržecí a promlčecí.

§ 567

(1) Osoby, které byly zbaveny svéprávnosti nebo dány pod opatrovnictví z důvodů, které tento zákon nezná, nabývají svéprávnosti dnem 1. ledna 1951, s výjimkou těch, které byly dány pod opatrovnictví pro tělesné nedostatky; u těchto osob zruší opatrovnictví soud na návrh nebo z povinnosti úřední.

(2) Osobami zcela zbavenými svéprávnosti jsou také osoby, které jsou na Slovensku dány pod opatrovnictví pro duševní chorobu, osobami částečně zbavenými svéprávnosti pak i osoby, které jsou na Slovensku dány pod opatrovnictví pro slabomyslnost.

§ 568

(1) Dnem 1. ledna 1951 zrušují se veškerá ustanovení o věcech upravených tímto zákonem, čítajíc v to i právo obyčejové, ať již plyne z rozhodnutí soudních nebo z jiných pramenů.

(2) Zrušují se zejména:

1. obecný **zákoník občanský**, vyhlášený dne 1. června 1811, vyjma ustanovení §§ 1151 až 1164 (§ 1 až 646, § 647 až 1150, § 1165 až 1502), a cís. nař. č. **276/1914 Ř. z.**, č. **208/1915 Ř. z.** a č. **69/1916 Ř. z.**, jakož i všechny patenty, dekrety, nařízení a zákony dané k obecnému zákoníku občanskému;
2. obecný obchodní zákon, uvedený zákonem č. **1/1863 Ř. z.**, a zák. čl. XXXVII/1875, o obchodním zákonu, vyjma ustanovení upravující právní poměry družstev;
3. zák. čl. XXII/1802 a zák. čl. XIII/1807, o uvedení v držbu osob násilně vypuzených;
4. zák. čl. VIII/1840, o dědické poslouposti poddaných;
5. nařízení ministerstev vnitra a spravedlnosti č. **1/1857 Ř. z.**, o zákazu dělení domů v království českém;
6. nařízení ministerstva spravedlnosti č. **105/1858 Ř. z.**, týkající se promlčecí lhůty u některých pohledávek;
7. nařízení ministerstva spravedlnosti č. **212/1860 Ř. z.**, jimž se vysvětlují §§ 461 až 466 občanského zákoníka a vydávají předpisy o ochraně práv jak hypotekárních věřitelů, tak majitelů zastavených statků;
8. zákon č. **62/1868 Ř. z.**, jimž se zrušují zákony o lichvě, a zákon č. **77/1885 Ř. z.**; zák. čl. XXXI/1868, o zrušení zákonů o lichvě, a zák. čl. VIII/1877;

9. zákon č. **76/1871 Ř. z.**, o tom, ke kterým právním jednáním je třeba notářského spisu;
10. zákon č. **37/1875 Ř. z.**, týkající se předkupního práva členů rodiny, zapsaného do veřejných knih;
11. zákon č. **49/1875 Ř. z.**, týkající se promlčení nároku na úroky z některých státních dluhopisů;
12. zákon č. **68/1875 Ř. z.**, o obchodních dohodcích či sensálech;
13. zák. čl. XVI/1876, o náležitostech závěti, dědických smluv a darování pro případ smrti;
14. zákon č. **50/1879 Ř. z.**, o dělení podle hmotných částí;
15. zák. čl. XIV/1881, o zápůjčkách na ruční zástavu;
16. zák. čl. XXXIII/1881, o soudním umoření a promlčení veřejně obíhajících cenných papírů;
17. zák. čl. XXXI/1883, o splátkových obchodech;
18. nařízení ministra spravedlnosti č. 27564/1887 I. M., o úpravě soukromé závěti podle zák. čl. XVI/1876;
19. zákon č. **140/1896 Ř. z.**, o propůjčování cest nezbytných, a zákon č. **7/1913 Ř. z.**;
20. zákon č. **58/1906 Ř. z.**, o společnostech s ručením obmezeným;
21. zák. čl. LVII/1908, o převádění obchodních podniků;
22. cís. nař. č. **275/1914 Ř. z.**, o lichvě;
23. nařízení ministra spravedlnosti v dohodě s ministrem orby č. **384/1916 Ř. z.**, o lhůtách pro domněnky při vadách dobytka;
24. nařízení předsednictva vlády č. **4420/1918 Ř. z.**, o doplnění soukromoprávních pravidel, týkajících se nemovitostí;
25. zákon č. **452/1919 Sb.**, kterým se mění zákon č. **382/1919 Sb.**, o náhradě majitelům půdy, kteří byli válkou poškozeni;
26. zákon č. **271/1920 Sb.**, kterým se rozšiřuje platnost zákona č. **58/1906 Ř. z.**, o společnostech s ručením obmezeným, na Slovensko a pozměňují ustanovení §§ 115 a 116 tohoto zákona;
27. vládní nařízení č. **272/1920 Sb.**, k provedení zákona č. **271/1920 Sb.**;
28. vládní nařízení č. **465/1920 Sb.**, o zřizování společností s r. o. a společností akciových

(komanditních na akcie), o zvyšování základního kapitálu těchto společností a zakládání pobočných ústavů;

29. vládní nařízení č. **147/1922 Sb.**, kterým se provádí § 45 odst. 3 zákona č. **58/1906 Ř. z.**, o společnostech s ručením omezeným;
30. zákon č. **111/1927 Sb.**, proti nekalé soutěži;
31. zákon č. **76/1935 Sb.**, o splátkových obchodech;
32. ustanovení §§ 112 až 115 zákona č. **86/1937 Sb.**, o drahách;
33. vládní nařízení č. **266/1938 Sb.**, o sídlech kupců (obchodníků), obchodních společností a výdělkových a hospodářských společenstev (družstev);
34. vládní nařízení č. **16/1942 Sb.**, o právech ze správy při dodávkách podle předpisů o řízeném hospodaření;
35. vládní nařízení č. **71/1943 Sb.**, o soudcovské pomoci s podnětu války při smlouvách (nařízení o pomoci při smlouvách);
36. vládní nařízení č. **64/1944 Sb.**, kterým se mění některé předpisy o nálezu;
37. nařízení Slovenské národní rady č. **97/1945 Sb. SNR**, o úpravě vlastnictví k některým domácím zvířatům; a to vesměs v úpravě, jak vyplývá z předpisů je měnících a doplňujících.

§ 569

Ukládání listin u soudu (§§ 113, 114, 168, 190, 200 a 203) upraví vláda nařízením. Ministr spravedlnosti se zmocňuje, aby v dohodě se zúčastněnými ministry vydal zvláštní předpisy podle §§ 162, 164, 234, 255, 393, 402, 430 a 460.

§ 570

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 1951; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

Fierlinger v. r., též za náměstka předsedy vlády a ministra zahraničních věcí **Širokého**

Dr. Ševčík v. r.

arm. gen. **Svoboda** v. r.

Dr. Dolanský v. r.

arm. gen. Dr. **Čepička** v. r.
Dr. **Gregor** v. r.
Nosek v. r.
Kopřiva v. r.
Dr. **Nejedlý** v. r.
Dr. **Rais** v. r.
Kopecký v. r.
Kliment v. r.
Duriš v. r.
Krajčír v. r.
Petr v. r.
Dr. Ing. **Šlechta** v. r.
Dr. **Neuman** v. r.
Erban v. r.
Plojhar v. r.
Ing. **Jankovcová** v. r.
Dr. **Šrobár** v. r.